

Te dhena historike nga Luan Dino dhe Rubin Zemon

Kontribuar nga
Wednesday, 14 November 2007
Azhornuar së fundi Thursday, 15 November 2007

SHPËRNGULJET E POPULLSIVE DHE " PASAPORTA " E TYRE ETNIKE

Ë Historia e popujve të botës është histori luftash e përparësish të pareshtura për liri, pavarësi e përparim shoqëror. Ajo tregon se popujt e vendeve të ndryshme janë ciptuar ose asimiluar në shkallë të ndryshme. Ajo tregon se, në rrjedhë të shekujve, grupe më të mëdha nga popujt të ndryshëm kanë braktisur atdheun e tyre për një jetë më të mirë, ose për të mos rënë në sundimin e pushtesit. Për këtë arsye sot nuk mund të gjendet një komb i pastër, i papërzier me njerëz të tjerë: as në kontinentin amerikan, ku shihet përzierja, kryqëzimi dhe bashkëjetesa e kombësive dhe racave njerezore, as në Afrikë e Australi apo Azi, kurse në Europë plakë kryqëzimet dhe përzierjet vijojnë që nga antikiteti.

Grupet e ndryshme shoqërore, kudo që kanë shkuar e kudo që kanë ngritur "follën" e tyre, kanë marrë me vete "pasaportën" e identitetit të tyre etnik, "pasaportën" që është ruajtur në shekujt gjuhësor ose në kulturën e tyre, qoftë edhe në një fjalë të vetme. Le të sjellim disa shembuj të tillë: Ebrejtë, të shpërngulur nga Izraeli në shekullin para erës së re si dhe më vonë, pas luftes së vitit 69 të erës së re kundër Romës, e humbën gjuhën e tyre, ibriten, edhe sot shumë se 13 milion flasin në gjuhë të ndryshme të familjes indoeuropiane;... grupe të veçanta ebrejsh, kryesisht vendet e Ulta, Greqi dhe Turqi, të vajtura nga Spanja, pjesërisht kanë ruajtur ende gjuhën spanjolle, megjithatë masa kryesore e ebrejve kaluan në gjuhën e popujve, që i rrethonin: angleze, gjermane, franceze, spanjolle, ruse, polake, ukrainase, persiane etj.1) "Megjithatë, ata i shoqëronte kudo pasaporta etnike "ebrejt", "Izraelit", që do të thotë banor i vendit me emrin IZRAEL. Teritorin e tyre etnik fillestar e kanë humbur edhe grupe banorësh të krahinës së VLLAHISË, e cila u dha atyre pasaportën etnike: vllah, arumun. Fjala "arberesh" dhe "ARVANIT" lidhen me grupe të caktuara nga asnjë vend tjetër veç nga ARBERIA, kur pas vdekjes së Skenderbeut, masa të tëra braktisën atdheun e tyre për të mos rënë në sundimin e turqve. Fjala "arberesh" dhe fjala "arvanit" janë pasaportë etnike që u dha ATDHEU i tyre.

Një shembull tjetër i humbjes së teritorit fillestar etnik mund të shërbejë romët pasardhësit e emigrantëve nga India Veriore, të cilët në shekullin e katërt dëhjetë arritën në EUROPË përmes ASISË së Vogël në Gadishullin Ballkanit dhe përmes Afrikës Veriore kaluan në Spanjë".2) Shembuj të tjerë të ngjajshëm historia sjell në të do kohe, por në të ndalemi gjerësisht tek grupi shoqëror që në Shqipëri njihet me emrin "EVGJIT"

Në gjuhën shqipe deri më sot nuk ka asnjë vepër të plotë ose punim të veçantë me objekt studimi prejardhjen etnike, kulturen, mënyrën e jetës, gjuhën e zakonit etj. të ketij grupi shoqëror. Heshtja dhe qëndrimi indiferent rreth tij, si edhe koha shumë e lashtë e shtegimit nga territori etnik fillestar, kanë sjellë mjaft përshpëllime dhe mendime kontradiktore rreth kësaj grupe, në mënyrë të veçantë rreth prejardhjes së tyre. Vetëm në disa punime dhe në mënyrë anësore hidhet dritë nga autorët të ndryshëm për origjinin, profesionet, karakteristikat e kësaj grupe shoqërore. Nga një krahasim i tyre rreth të shtesës kryesore mbi origjinin, prejardhjen e kohës së shpërnguljes, del se autorët herë paraqiten të njëjti mendim, herë kanë mendime të ndryshme, siç do të shohim më poshtë në këtë punim. Në të japim një buzeqeshje gjithë atyre mendimeve që evgjitetit i paraqiten me prejardhje nga India Veriore, si një shtresë më e lashtë e romëve, e shpërngulur në kohë më lashtë. Historia nuk njihet rast të tillë dhe në ka asnjë bazë, që ndrimet subjektive dëmtojnë të vërtetën historike. Grupi shoqëror i egjiptianëve të Shqipërisë, një ndër grupet më të mëdha shoqërore, është emërtuar dhe thirret me këtë emër: evgjit, jevg, magjyp dhe firaur të cilët, në shqiptimin e përditshëm shoqërorohen me një ngarkesë emocionale tejet për buzesë, si një grup i një "race inferiore", 3) Lind me të drejtë pyetje: Ë kuptim kanë keto emërtime? Me cilin territor etnik lidhen ato? A ka lidhje midis vetë këtyre emërtimeve? Cila është shtrirja gjeografike e përdorimit të tyre?

Përgjigjen e këtyre pyetjeve e japim dijetarët më të mëdhenj të kulturës dhe shkencës Shqiptare në veprat e tyre. Në të renditim ato me radhë: Enciklopedisti i madh shqiptar SAMI FRASHERI shkruan në veprat e tij për Afrikën: Anë të ndahen në tri: 1. Anë të botës, që atje është Evgjitari (Misiri) edhe Berberia.4) Banorët e këtyre vendit ai i quan evgjitët: "... këtu kanë lindur shkronjat e persëve (axhemët) të vjetër, të israilinjtë, të syrianevët, të arabevët, të evgjitëve (të egjiptianëve) edhe me të vjetra të Hindit e të Ajinjtë"5) Dhe më tej ai shprehet: "Përpara shkruarja ka dale nd'Asi e nd'Afrikë". Po ato të shkruar e asaj kohe s' ngjajnë me gjekafshë, për të shkruar në zë, beninë fytyrën e një gjëje të gjallë e të një gjëje tjetër. Këtu janë shkronjat e evgjiteve të vjetër (të kyptinjet) e të tjera."6)

Sami Frashëri është një njohës i thellë i popujve të Ballkanit dhe i grupeve të ndryshme shoqërore. Duke përshkruar popullsinë e të do vendit ballkanik, ai tregon se në të banojnë edhe vllahët, judhenjtë, cergëtarët dhe evgjitët. Autor i veprës "Kamus ul- Alam" vërteton se në Shqipëri7). Rumani,8) Turqi Europiane9) e Sërbi10) ka, ku më shumë e ku më pak, evgjitët. Siç shihet, për dijetarin e madh Sami Frashëri evgjitetit vijon nga shteti i lashtë i Egjiptit, të cilin ai e emërtonte EVGJITERI (MISIR). Dy dijetarët e mëdhenj të gjuhës shqipe Prof. Dr. Aleksander Xhuvani dhe Eqrem Qabej shpërgojnë formimin e fjalës Magjyp në gjuhën shqipe: "parashtesa ma- i është ngjitur

temë s Aogjyptius, greqishte e re dhe Æ shtË pË rftuar fjala magjyp. NË fjalorin e GjuhË s se Sotme Shqipe 12) lexuesi gjen kË tË shpjegim pË r fjalË n evgjit: "Pjestar i nje grupi banoresh te disa qyteteve te vendit tonË e tË vendeve tË tjera tË Ballkanit, prejardhjen e tË cilË ve popull i e lidh me Egjiptin" 13 SiË shihet, edhe nË mendimin shkencor, edhe nË ndË rgegjË n e popullit, fjala evgjit lidhet me Egjiptin. A nuk Æ shtË emË rtimi evgjit dhe magjyp njË "pasaportË" etnikË fillestarË qË atdheu i tyre i parË ua dha njerË zve tË tij kur i nisi nË shtegtimet e hershme nË pË r rrugË t e Ballkanit?! EmË rtimi "evgjit" ka perdorim tË gjË rË nË ShqipË rinË jugore, kurse emË rtimi "magjyp" ne ShqipË rinË veriore. Ka edhe njË emË rtim tjetË r nË jugË: firaun, tË cilË n Fjalori e sqaron me kË tË pË r kufizim: njeri i keq, shpirtkasmË, i djallË zuar e i pabesË. 14) Por ky Æ shtË njË kuptim dytË sor i fjalË s, kuptim figurativ. Cili Æ shtË kuptim i parË i kË saj fjale? Si shpjegohet prejardhja e saj? NË tË vË r tete me kË tË emË rtim Æ shtË treguar me njË ndjenjË pË r buzjeje pjestari i grupit tË evgjitË ve. Kjo fjalË Æ shtË nË vetvete emri Faraon, i cili nË rrjedhe tË shekujve ka pË suar ndryshime fonetike: nga Faraon nË Firaun. EmË rtimi Jevg Æ qË gjen njË shtrirje pË rdorimi nË ShqipË rinË e Mesme, Æ shtË njË pseudoforme, qË rrjedh nga plurali evgjitË me theks nË rrokjen e parË dhe me rË nie tË zanores fundore -e. Pluralit evgjit iu shtua njË j- dhe u pË rftua forma e "jevgit" (krahaso: i ati = i jati, e Æ ma = e jË ma). Nga plurali u kalua nË njË sin- gular sipas analogjisË jevgit: jevg (krahaso: murgjit : murg, peshqit : peshk, turqit : turk). Cilat janË mendimet e studjuesve tË tjerË, historianË e antropologË shqiptarË pË r kË tË grup shoqË ror?

1. NË veprË n "Esnafet shqiptarË", duke cituar studjuesin e mirË njohur Faik Konica, autori flet pË r formimin e qyteteve shqiptare nË mesjetË dhe shkruan se "pË r veË komuniteteve jomuhamedane, ishin edhe grype e jevgje (ciganË t) tË ndarË ne dy kategori: arixinj endacake apo gabele me origjinË nga India (krahsina e Harixhase, shteti i Katjavarit), dhe jevgit joshetitË s (magjypet) me origjinË nga Egjipti e Sudani, banues, zakonisht, te periferive te qyteteve. 15)

2. Ne vepren "Raca shqiptare -studim anthropologjik e historik", e gjejmË kË tË shtjellim: "EvgjitË t e gabelË t janË pjestarË tË racË s indide. Te parË t thirren edhe magjypË ose jevgj. Duket se si nË tË gjithË Ballkanin, ashtu nË ShqipË ri janË shpË r ndarË me anË n e turqve. Nuk kalojnË jetË nomade, por janË vendosur nË pË r qytete tË ndryshme ku zakonisht banojnË nË lagje te veË santË tË ndarË nga popullsia arbË reshe- 16) 3. Ne revistË n shkencore "Studime historike" autori Andrea Nathanaili citon Vepren e studjuesit grek Kosta E. Biri "RomË t dhe evgjitË t- -Etnografia dhe historia e ciganË ve" dhe nË shenimin e tij me nr. 25 shkruan: "egjiptas ne origjinal, -shqip evgjitË jane ardhur nga Egjipti, kurse ciganË t (arixinjtË) kanË origjinË indiane". 17)

4. Ne librin e tij "Vite tË vegjelisË" autori shkruan: "... Ata nuk janË me origjinË egjiptiane, por indiane. Me grupe tË mË dha qË nË kohË n e Xhengis Khanit, por edhe mË parË, ata kanË emigruar drejt Perendimit. 18) Me tej ai shkruan: "Sipas njË historiani francez, fjala evgjit nuk vjen nga Egjipti, por nga greqishtja "Iftes" qË si duket mund tË jetË e lidhur me njË lokalitet nË Poloponez... Ne nË GjirokastË r i quajmË "QIFTO". 19) Dhe nË njË nga fjalimet e tij "Sa mË pË lqen tË shetit nË keto rrugË" ai shprehet: "... Por kur themi qË kanË ardhur nga India Veriperendimore, tË kuptohemi: Æ shtË fjala pË r kË t u e 1500 vjet apo 1600 vjet pË r para, pra nË kohË tË lashta." 20) Nga sa u parashtua mË lart, del se ka njË farË pË shtjellimi nË pË rdorimin e emË rtimeve pË r grupin shoqË ror te evgjitË ve. Ndersa tek Sami FrashË ri, Jakov Milja, Andrea Nathanaili, Kosta E. Biri pË rdoren emË rtimet evgjit, jevg, rmagjyp si sinonime midis tyre, tek vepra "EsnafË t shqiptarË" emË rtimi jevgj pË rdoret si sinonim i emË rtimet cigan, dhe kjo fjalË Æ shte pË rdorur si sinonim i emË rtimeve arixhi dhe gabel. KY Æ SHTË NJË PERDORIM I GABUAR SEPSE NUK NJIHET KUPTIMI I SAJ! SiË u shpjegua mË lart, kjo fjalË Æ shtË sinonimi i fjalË s evgjit. PË rdorimi i gabuar i saj vË rehet edhe sot nË jetË n e pË rditshme nga ana e popullsisË arbË reshe (shqiptare). Kurse pË r grupin shoqË ror me origjinË indiane janË pË r dorur kË t o emË rtime: cigan, arixhi, gabel, rom. Per origjinË n egjiptiane tË evgjitË ve shprehen autorË t: Sami FrashË ri, Faik Konica, Prof. Dr. Aleksander Xhuvani e Eqrem Qabej, Kosat E. Biri, si dhe Akademia e Shkencave nË Fjalorin e vitit 1980 dhe 1984, duke u mbË shtetur nË mendimin popullor. PË r origjinË n indiane shprehet Enver Hoxha. Dy janË shtrembË rimet shkencore qË vË rehen nË thË niet e tij:

a) GjuhË sore: sipas tij, fjala evgjit nuk ardhka nga Egjipti, por nga greqishtja "Iftos";

b) Historike: sipas tij, evgjitË t kanË origjinË indiane. Por a nuk u tha mË lart se emË rtimi magjyp ka ardhur nga emri Egjipt, i cili nË gjuhË n latine Æ shtË Aegyptius dhe nË gjuhË n greke. A thua se Enver Hoxha korigjon dijetarË t e mdhenj tË gjuhË s shqipe? VetË fjala "Iftos", ashtu si gjirokastiË sja "qifto", njË shqiptim i sË parË s, reflektajnË pikË risht emrin Egjipt nË shqiptimin e gjuhË s greke, dhe jo njË lokalitet nË Peloponez. Ai Æ shtË kontradiktor nË thË niet e tij nË pË r caktimin e kohË s sË shpË r nguljes sË evgjitË ve: herË pohon pË r kohen e Xhengis Khanit, herË pË r njË kohË mË tË lashtË, kË t u e 1500 apo 1600 vjet pË r para. Kujt duhet fi besojmË? Por njË buzË qeshje kË t thË nieve amatoreske, politizuese dhe le tË kalojmË mË tej. TË dhË nat e studjuesve tË lartpË rmendur tregojnË se evgjitË t banojnË vetË m nË vendet ballkanike prej shekujsh, dhe janË njË popullË si qytetare, nË lagje tË veË snta. Burrat janË marrË me zanate tË tilla si: teneqepunues, farkatarË, muzikantË, si dhe kanË sherbyer si forcË e lirË pune: gratË dhe vajzat, tË lË na pa shkollË, punonin shpesh nË shtepitË e qytetarË ve duke bË rË tË gjitha punË t e shtepisË: lanin, fshinin, gatuanin, rritnin femijË t dhe, pË r tË gjitha kË t o, kishin fituar respekt tË madh si gra tË pastra, tË urta, punË tore dhe te ndershme. Familjet mË tË pasura tË qyteteve pajtonin nË shtepitË e tyre gra tË tilla dhe ishin krijuar rnarrdhË nie tË ngushta respekti midis familjeve. NË rrjedhË tË shekujve, evgjitË t ishin integruar nË shoqerinË qytetare shqiptare. Ndryshe ka qenË jeta e romË ve, ose siË njihen mË shumË me emrin arixinj, tË cilË t kanË bË rË jetË endacake, brenda taborit tË tyre, banonin nË Æ sadra, dhe janË marrË me shitje kuajsh, shportash, sitash e shoshash. Ata dallohen si njË grup i mË vetË sishem etnik, sepse pË rdorin edhe sot e kË saj dite gjuhË n e tyre. RomË t janË tË shpË r ndarË nË gjithË EuropË n nË shekullin XIV, ndersa koha e shpernguljes sË evgjitË ve i takon shekujve tË parË tË erË s sË re. PË r kË tË duhen studime dokumentash dhe tË vilet literatura pË rkatË se nË vende e ndryshme tË EuropË s, si dhe tË kË rkohet e tË sigurohet bashkË punim i ngushtË me historianË tË institucioneve

shkencore tË EGJIPTIT!

Luan Dino

Organizata politike pËr barazi , dinjitet, drejtËsi,
Dega TIRANË - SHQIPËRI

LiteraturË e shfrytËzuar

- 1) Æeboksarov N.N., Æeboksarova I.A. "Popujt, racat, kulturat" Moske, 1971, fq.19.
- 2) Æeboksarov N.N., Æeboksarova I.A. "Popujt, racat, kulturat" Moske, 1971, fq.20.
- 3) PËr kËtË ÆËËshtje do tË sjellim dokumente e shkrime tË tjera.
4,5,6) FrashËri Sami, Vepra 1, fq.252, fq.241 , fq.243, TiranË, 1988.
7,8,9,10) FrashËri, S. VepËr e Æsituar fq.407, 409, 411, 421.
- 11) Qabëj Eqrem "Studime gjuhësore" III fq. 165, Prishtinë 1976
- 12,13,14) Akademia e Shkencave: FGJSSH, fq.439 dhe 474, Tiranë 1980.
- 15) Shkodra Zija: "Esnafet shqiptarë", Tiranë, 1973, fq.52
- 16) Milaj Jakov: "Raca shqiptare..." Tiranë, 1944, fq.127.
- 17) Nathanaili Andrea, "St. historike" Nr.2-1975, fq.
18, 19) Hoxha Enver "Vite tË vegjËlis" Tiranë, 1983, fq.291.
- 20) Hoxha Enver "Vepra 64", fq.

Ë
kliko nË foto.

Rubin Zemon "Te dhËna etnologjike, historike dhe arkeologjike
pËr origjinËn e EgjiptjanËve nË gadishullin Ballkanik"

-referat pËr Konferencën KombËtare, organizuar prej
ShoqatËs Egjiptjane të Shqiperisë "Nefreta" dhe qendrËs Shqiptare
pËr tË drejtat e njeriut, nË datën 28.1.1999 nË Tiranë

Tiranë, 1999

FjalË e hyrjes Gadishulli Ballkanik ÆshtË njË vend ku, si nË rallË vende tjera nË botË, nË tË kaluarËn kanË ndodhur shumë ngjarje historike, siË janË luftrat pËr interesa tË ndryshme, shkËmbimi i mbretËrëve dhe shteteve, ngritja dhe ulja e niveleve të influencave fetare, si dhe emigracione tË ndryshme tË lidhur me tË gjithË vendet të botËs. Po tË bËjmË njË retrospektive nË gjithË ngjarjet qË kanË ndodhur nË historinë tË Ballkanit, do tË shohim se elementi etnik nuk ka pasur interes tË veËsantË nË fushËn politike, kulturore dhe shkencore në të kaluarën deri në fundi i shekullit XVIII dhe fillimi i shekullit XIX, kur në Europë, dhe poashtu në Ballkan, fillojnë të krijohen kombe dhe popuj, dhe prej tyre shtete të veËsanta mbas principit etnik.

Në pjesën juglindore të Ballkanit, prej shekullit XV e deri në fillim të shekullit XX, në fuqi ishte shteti Otoman, i cili ishte teokratik (të drejtat i kishin vetëm antaret e fese islame) dhe ku elementi etnik asnjehere nuk mundi të dilte në sipërfaqe. Në fillim të shekullit XIX në Ballkan u krijuan disa shtete etnike, të cilat duke i realizuar idetë dhe interesat e tyre për zgjerim teritorial, fillojnë lufte ndërmjet tyre, në histori të njohura si "luftra Ballkanike". Me vonë në këto troje është një nga frontet e Luftës së parë botërore, në të cilën në sipërfaqe dalin perseri idetë dhe interesat nacional-kapitaliste.

Mbas luftës të Dytë Botërore, në disa shtete Ballkanike pranohet identiteti etnik i personave, se e verteta nuk mund të mbulohet, dhe ajo e verteta është se Ballkani në pikpamje etnike është heterogjen- i bashkuar me popuj slave dhe jo slave, me grupe etnike dhe bashkësi etnike, të cilat jetojnë në shtete të ndryshme të Ballkanit.

Në këto kontekste është dhe problemi i një bashkësie etnike, e cila zgjimin etnik, e bën në fund të mijëvjeçarit të II të erës sonë, dhe e cila si pas karakteristikave etnike, nuk mund të vlersohet si asnjë pjesë e popujve ose bashkësive etnike që i njohim në Gadishullin Ballkanik.

1. Karakteristikat etnike dhe dallimet e bashkësive etnike

të veËsantË nË Gadishullin Ballkanik Në vazhdim do të prezantojmë disa elemente të kultures etnike, elemente Ækë caktojnë shumë probleme etnologjike.

Në fillim mënjehere duhet të tregojmë se të antaret të këtij etnikumi egziston një ndërgjegje etnopsihologjike, për dallim etnik prej etnikumeve të tjera që jetojnë në afërsinë të tyre, dhe etnikumet e tjera asnjëherë nuk i kanë pranuar në rrethet e tyre etnike. Mirpo, kjo popullsi është e përvetësuar me vlersimet e saj kulturore prej etnive të ndryshme, për interese të ndryshme. Të antaret e këtij etnikumi shumë herë perdoren fjalet "tonet", "tones", "dora jone" etj. që në një mënyrë e fshehin perkatesinë e tyre etnike. Ato tregojnë se nuk janë as Shqiptarë, as Maqedonas, as Turq, as Vllejn (Qobane), as Grekë, Serbë e ashtu me radhë deri të Romët, dhe dallohen nga gjithë këto etnikume.

Në të kaluarën, e cila dhe nuk është shumë e largët, por në disa vende edhe sot, antaret e kësaj popullsie kanë hequr dhe heqin shumë ofendime në mënyrë të ndryshme, se kanë qene dhe janë të detyruara të deklarojnë për atë që nuk janë.a) Një nga indikatorët (tregueset) themelor, por jo dhe vendimtar, për veËsantinë e një etnikumi është gjuha. Pas studimeve gjuhësore mundet të caktohen rrenjet dhe perkatesia e një populli ose bashkësie etnike.

Mirepo, ne kete element etnikumi per te cilin flasim, eshte i gjymtuar, ose me sinqerisht kjo bashkesi etnike nuk e ka gjuhen e saj te veÅ§sante ne Gadishullin Ballkanik. Sipas vendbanimeve ku jetojne antaret e kesaj popullate e flasin gjuhen e vendit ose gjuhen prej ku kane migruar ne nje te kaluar te afert ne Ballkan. Keshtu per shembull, ne Maqedoni ne qytetet e Ohrid, Struges dhe Resnjes flasin gjuhen shqipe ne dijalektin toske, ne Diber gjuhen shqipe ne dijalektin geqe. Ne KerÅ§ove, Prilep dhe nje pjese e Bitoljit (Manastirit) flasin gjuhen Maqedonishte, por nje pjese tjeter e Manastirit si dhe ne qytete te shumta te Maqedonise lindore flasin gjuhen turke. Ne Bullgari ne masivin e Rodopeve antaret e kesaj etnikumi perveÅ§ gjuhen Bullgare flasin dhe gjuhen turke, por sipas etnologeve Bullgar, ne disa familje egziston nje gjuhe sekrete, qe e perdorin vetem kur jane ne rrethin e familjes, dhe nuk e flasin ne prezenc te te tjereve. Ne Serbi te gjitha e preferojne gjuhen serbishte, por ne Kosove dhe Metohi si gjuhe "amtare" eshte gjuha shqipe te antaret e kesaj popullsie. Ne gjitha keto vende antaret e kesaj popullsie jane bilingviste ose poliglote. Ne Greqi nuk mund te flitet tjeter gjuhe perveÅ§ gjuhes greke, kurse ne Shqiperi ne vendet ku flitet dijalekti Toske ky etnikum flet kete dijalekt, dhe atje ku flitet gegerishteja kjo popullsi flet dijalektin geqe.

Ky fenomen nuk eshte i panjohur ne shkencen e etnologjise, kur nje etnikum si gjuhe "amtare" ka nje gjuhe tjeter, ose eshte i shpendare ne meshume gjuhe, si per shembull: Qifutet (Jeudite) ne gjitha boten nuk e flasin gjuhen e tyre; ose sa popuj te ndryshem e flasin gjuhen arabe, spanjolle ose angleze.

Ky fenomen te kjo popullsi shpjegohet me faktin qe do ta shohim me vone, se jeton ne mezin e vendbanime si pakice e rrethuar me shumicen, ku kontaktet jane te perditshme, dhe asimilimi i gjuhes eshte nje konsekuence normale.

Kur flasim per gjuhen duhet te permendim se disa autore shpjegojne se gjuha e egjyptjaneve te lashte dhe gjuha e sotme shqiptare kane shume elemente te perbashket ?! Ky mendim nuk ka akoma baza te forta, dhe ne te ardhmen do ti presim rezultatet te hulumtimit ne kete drejtim .

Poashtu kur flasim per gjuhen duhet te tregohet nje fakt, qe direkt e rezon tezen se kjo popullsi eshte nje pjese e bashkesise etnike te Romeve. Kjo popullsi ne gjitha vendet ku e kemi vezhguar nuk e njeh dhe nuk e mer vesh gjuhen Rome. Kurse Romet kudo qe ndodhen ne Bote me ndryshime dijalektike e flasin gjuhen Rome dhe ajo eshte elementi qe i mban Romet ne nje bashkesi etnike e shperndare ne te gjitha vendet te botes.b) SiÅ§ e permendem me larte, kjo etnikum jeton nje jete te stacionuar, si banues te qendrueshem te vendbanimeve, dhe sidomos ne qender ose qarshiave te qyteteve ose fshatrave, me shtepi te tyre, pergjithesisht ne kate, ku kati i poshtem shfrytezohet per pune artizanale ose per te shitur.

Ne historine dhe traditen te ketij etnikumi nuk mundet te shenohet jete endacake ose gjysme-endacake.c) Ne shembuj te shumte, antaret e kesaj popullsie ne te kaluaren deri para 30-40 vjet, mereshin dhe disa akoma meren me zanatin e farketarit. Kultura materiale, dhe shpirtore (prallat, legjendat etj.), eshte e pamenduar pa zanatin e farketarit. Marrja me kete zanat eshte shkaku se kjo popullsi banon ne qendrat e vendbanimeve si qe treguam me lart.

- poashtu ne shume raste, kjo popullsi mereshite dhe meret me bujqesi ku punojne ne tokat e tyre, me prodhime per te plotesuar kerkesat e familjes, si dhe per te shitur.

Me bujqesi jane marre dhe si "argate", per te cillen ata pagueshin.- Kjo popullsi ka virtuozet me te medhejn te muzikes popullore. Instrumentet te tyre jane: gerneta (klarineti), zurna (zurla) dhe daulleja (lodra). Familja Majo nga Dibra, ne 1949 ne Lagolen ne Angli, ka mare vendin e pare ne Festivalin Boteror Folklorik. Si mbas informatave nga Shqiperia, shume artiste te merituar dhe te popullit i perkasin kesaj popullate, dhe ato me mire e njohin traditen dhe muziken e qyteteve te lashta te Shqiperise. E njejta gje eshte edhe ne Maqedoni, si dhe ne vendet e tjera Ballkanike. Kjo eshte vetem nje tregues qe tregon se punohet per njerez me kulture te larte dhe te lashte.d) Kjo popullsi ne kulturen shpirtore siÅ§ eshte te adetet qe jane te lidhur me ciklin e jetes (adetet te lidhur me lindjen, dasmen dhe vdekjen), ka karakteristika te veÅ§santa. Ne kete rast jemi te kufizuar ti tregojme gjitha keto adete, por mundemi te japim nje mendim qe del nga analizat te ketyre adeteve. Adetet dhe traditat jane ato qe me shume i kundershohen kohes, dhe po te kene ndonje ndryshim ato ndryshojne ne formen , dhe shume rralle ne permbajtjen, mesazhin qe duhet t'ja dergojne gjeneratave ose ne funksionin per se behen. Prej gjitha adeteve mundemi te tregojme: Ne adetet e lindjes shume here shenohet perdorimi i numrit 3, si dhe theksim i ushqimit kokerror ; ne adetet e dasmes, karakterizohet lufta kunder shejtaneve per pastrimin kosmik si dhe deshirat per pjellori dhe gezim; ne adetet te vdekjes perdoret numri 7, dhe uji per pastrim.

Kjo eshte minimumi i nevojshem qe mundet te tregohet per mesazhet dhe funksionet te adeteve, qe si konstatim mund te tregohet per te gjitha etnikumet ne Ballkan. Mire po gjitha keto jane karakteristika te etnikumeve te qendrueshme.

Ne kete pjese ku flasim per adetet, medoemos duhet te tregohet nje moment i veÅ§sante: Ne gjitha « Gadishullin Ballkanik ky etnikum e preferon marjen endogamike, qe don te tregojte, se marjet jane vetem ne suazat e etnikumit. Shume rralle gjaku eshte bashkuar, dhe ato qe do ta bashkonin gjakun do te ishin te etiketuar si persona asocial. Ky zakon me siguri e ka ruajtur kete etnikum mos humbi duke arritur deri te ditet e sotme.

Adetet qe jane te lidhura me ciklin vjetor, me shume jane lidhur me ditet qe i feston gjitha bota ne menyre te ndryshme, siq jane: Shingjergji (6 Maj- ose "fillim i bearit"); Shenmitri (8 Nentor- ose "fillim i dimrit"); si dhe ato qe jane te lidhura me kalendarin kristijan dhe musliman. Fakti se anetaret e kesaj etnikumi qe jane me fejen muslimane, festojne dhe disa dite ose festa kristijane, tregon se ata jane te islamizuar mbas arrdhjes te Turqeve-Osmane ne keto troje.

Ne fund te kesaj pjese etnologjike, ku pame se mbas karakteristikave etnike, punohet per nje etnikum te veÅ§sante, duhet te shohim se cili eshte ky etnikum, nga ka ardhur, dhe si ta quajme ?!

Fillimin e ketyre pergjigjeve do ta kerkojme te populli. Populli Shqiptar keto i quajne: Gjyp, Egjyp, Magjyp, Jevg, Evgjiti ; ne Maqedoni quhen: Gjupci, Egjupci, Jupci, Ejupci, Ojupci; Ne Bugari: Agupti; kurse Turqit i quajne Kepti. Per keto ka dhe etnonime te lidhur me punen qe e punojne, si per shembull KovaÅ§i, ne Mal te Zi, dhe Hashkali ne Kosmet. Mbas etnonimeve te para shume qarte na tregohet pse punohet per popullsi qe ka ndonje lidhje me Egjyptin. Prandaj intelektualet te kesaj popullsie, vendosen te deklarohen si EgjyptjanÅ§, ose me qarte "shtetas me origjinÅ§ nga Egjypti". Pyetja qe tani natyrisht po vihet eshte: si dhe kur kane ardhur keta njerez nga Egjypti?. Pergjigja e kesaj pyetje eshte e rende, por shkencetaret qe punojne ne kete problematike, kane arritur deri ne disa njohje.

2. Te dhëna historike dhe arkeologjike Me poshte do te bejme nje udhtim ne historine e Ballkanit dhe Mediteranit Jugolindor, prej ku do te shohim sa afer kane qene keto vende ne te kaluaren, qe ne ditet e sotme ajo per neve eshte e paparamenduar. Po ashtu dua te permend edhe nje moment: Ne bote dhe sidomos ne Ballkan, nuk ka as nje etnikum qe nuk eshte i gjymtuar ne pikpamjen e te dhenave shkencore per origjinen e tyre, dhe ku disa momente historike jane ne hipoteze.

Ne vazhdim do ti prezentojme burimet historike dhe arkeologjike si pas kronologjise se ngjarjeve. Rreth shekullit XII p.e.s. ne buzet te detit Egje dhe detit Jon te Azis se Vogel dhe Gadishullit Ballkanik, jane shfaqur te ashtuquajturit "popujt e detit" ose "popujt nga deti". Mirpo, deri sot nuk eshte apsolutisht e sakte, dhe nuk eshte e konsoliduar, kush ka qene dhe prej nga kane ardhur. Ne burimet historike tregohet se keta popuj nga deti si pushtues i kane shkallmuar realizimet e deriathershem shoqerore dhe shpirtore te vendasve te vjeter, te cilat kishin arritur nje civilizim dhe kulture me te larte prej pushtuesve, dhe cilat kane lene gjurme ne civilizimin kreto-mikene dhe ne vende te tjera. Arkeologjet dhe antropologjet, me pak ose me shume, e kane treguar mendimin e tyre, mire po mbetet pyetja te etnologjet, te cilet duhet te interesohen dhe ti konsolidojne mendimet dhe metodat mbas fytyrave dhe formave njerzore- karakteristikat somatike, te cilat as e si, ose me mire, apsolutisht nuk perputhen me te caktuarit fise "Helene" prej asaj kohe. Kjo edhe me shume se edhe historikisht edhe kohesisht eshte e mjaftueshme per diskutim, por edhe problematiksht, per egzistimin e atyre fiseve qe na imponohen se "ata qenkan Helenet, dhe prej atyre vjen helenizmi". Nder mjet hipotezave te ndryshme eshte dhe ajo se ne perberjen, ose me keta popuj nga deti, kane qene dhe banore- popullsi, nje pjese prej fiseve qe e kane populluar teritorin e Egjiptit .

Ne librin "Historia e shkurter e vilajetit te Manastirit", e shkrojtur ne gjuhen turke me germa arabike ne 1911, ne Manastir, majori Mehmed Tevhik, drejtor i gjimnazit ushtarak, permend nje histori shume te vjeter per qytetin, duke shkruajtur : "...Nje nga pushtuesit e pare te botes, faroni Egjiptian Ramzesi i II, prej Grekeve i quajtur Sezostris, i cili ne skenen boterore u shfaq 2.300 vjet para hixhres, prej kur me 600 mije kembesore, 24 mije kaloresi dhe 26 mije karoca pre lufte, e pishtoi tere Azine, e kaloi Bosforin ne Detin te Zi, dhe nder mjet Dardaneleve ne Detin Mramor (hyri ne, sh.i.) Rumeli (Gadishullin Ballkanik) dhe i pushtoi: ter Danubin, krainat te Odrines dhe Tesalonikut; ne krye te pararojes te ushrise se tij, nder mjet Manastirit, ariti ne Shqiperi dhe e zgjeroi pushtetin e tij ne krainat rreth qytetit te sotem te Beratit. Mbas pushtimit te gjat nje vit e gjusem ne keto kraina, dhe mbas se i pushtoi te gjitha krainat e Rumelise, per shkak te urise qe ishte e shfaqur, ishte i detyruar te terhiqet. Duke terhiqur hyri ne Egjipt, dhe ne ate arst karocen te tij e zvarnin 24 sundimtare, cilat i kishte roberuar ne marshuten dhe cilat ne vend te kuajve ishin te mbrejtuar ne karocen e tij....". Egjiptianet e lashte jane ne prekje me vendet tona dhe ne baze te sistemit mitologjik. Miti alternativ Maqedon- bir i Zeusit ose Maqedon- bir i Ozirisit (sipas legjendave greke ose sipas Diodorit nga Sicilija), ka natyre fillimtare se perbashket nese aprovohet hynija supreme simbolike Amon-Zeus, ose nese aprovohet varsija ose dualiteti i panteonit helenik me ate te Egjiptit .

Legjenda e Kadmos dhe Kadmejet te tij, e lidhin token e Egjiptit (Teba ne Nil) me vendet Greke (Teba ne Beoti), me von me vendet Maqedone (Lihnidios- Ohri), dhe ne fund me vendet Ilire (buza lindore e Adriatikut). Shume emra te stergjysheve te Kadmos jane te njejta me emrat te njohta te vendeve dhe emrave historike: Epafi, bir i Ia-se i Zeusit, eshte i martuar per Memfisn, bija e Nilit. Ketyre i eshte lindur bija me emer Libija (emer greke per Afriken). Libija ka qene gjushe e Kadmos, Europes dhe Belit. Beli ka qene babai i Danajes (Helades) dhe Ajgipes (Egjiptit) .

Legjenda e Kadmos mundet te hyje ne nje kontekst arkeologjik me disa te dhena te varezave ne pjesen arhaike te nekropoles "Trebenishte" ne f. Gorenci, afer Ohrid (sheklli VI-V p.e.s.). Ajo se maskat prej floriri dhe gjitha mbeshtellja prej floriri qe i rrethon princat e vdekur ne Mikene (Peloponez), ka reflektim reminiscesor te shfaqja e ngajshme ne varezet e princave te Trebenishtes, eshte sidomos ne lidhje motive, se ky princip jogrek, dhe me ne fund princip egjiptian, i takon rrethit te njejt ideologjik dhe fetar si piramidave dhe mumificimit. Ne Egjipt, ne Krete, ne Mikene dhe ne Trebenisht, mund te shikojme koncept te njejte te eskatologjise, qe eshte i panjohur per shpirtin racional helenik .Herodoti (shekulli i V p.e.s.) i quajtur " babai i historis" « "duke shkruajtur per eksploatimin e minereve ne Helade, do te shkruaje : "...Ne Maqedoni Fenikijanet te lashta e eksploatonin mineralin te floririt, qe e shkrinin ne furra specijale, shum para se te vin kolonistet egjiptian ne Helade..." Prej kesaj teksti mund te konkluziohet se ne shekullin e V p.e.s. kur ka rrojtur

Herodoti, ne Helade ka qene e njohur se kolonistet egjiptiane punokan me metalin dhe minjera .Ne kete periudhe mund te shenohen dhe perrallat te skrojtura prej autoreve Greke lidhur me formimin e qytetit te Athines, prej ku mund te shikojme se "... Egjiptianet jan te vendosur ne 12 mala te Athenes, ku merren me zanatet te tyre tradicionale, cilat mala me vone behen qendra te kesaj popullate, dhe me vone (Egjiptianet, sh. i.) e marrin emrin te perabashket Athenjane..." .Nje prej mundesive per ardhjen e Egjiptianeve ne keto troje eshte edhe kjo: SiËs eshte e njohur me Mojsein (Musan) fiset Hebreje (Qifutet) prej robesise ne Egjipt u kthyen ne atdheun e tyre. Mirpo mbetet si pyetje e hapur, a mund me keto fise Hebreje te kene qene te bashkuar dhe grupe me te vogla ose me te medhaa Egjiptiane ? Pastaj, a mund me fisin hebrej Venijamit i cili pas luftrave fisnike eshte terhequr nder mjet Mediteranit ne Peloponez ne Arkadi, te kene ardhur dhe grupe egjiptiane, te cilat jane farketare, dhe te cilat jane vendbanuar, shumezuar dhe shpendare ne Gadishullin Ballkanik ? Kjo le te mbetet vetem si nje mundesi, per ardhjen e Egjiptianeve ne keto vende, per te cilen mundesi ne te ardhshmen duhet te behen humultime me te thella.

Ne shekullin e IV p.e.s. ne Ballkan siËs eshte e njohur zhvillohet shteti antik i Maqedonise, i cili zenitin e perjeton me personin e Aleksandrit i III te Maqedonise, i cili per mbritjet e tij te jashtzakonshme ne pikpamjen shoqerore, luftrake dhe kulturore, eshte i quajtur i Madh. Konkurenti dhe bariera me e madhe e tij per te pushtuar bote, ishte imperatori

Persijan- Darije i II. Mbas betejes ne Is, ku Dariju i II mezi e shpetovi jeten e tij, ai u dha ne ikje qe perseri te organizoje armate per lufte kunder Aleksandrit. Aleksandri ne vend qe ta ndjeki Darijen dhe ta zeje para se ai te organizohet, merr vendim te ktheje rrugen dhe te shkoje ne Egjipt. Arsyja per kete kthim mund te kerkohej ne legjenden qe e permendem me lart. Si pas Diodorit nga Sicilija (historijan ne shekulin e I p.e.s.), Maqedonia si vend e ka mar emrin nga Oziris (zoti i nentokes dhe nje nga zotrat kryesor ne mitologjine egjyptijane) i cili duke e pushtuar boten, ka arritur ne Ballkan dhe per prokuror e ka lene birin e tij Maqedonin, prej ku edhe ky vend e ka mare emrin Maqedoni. Si pas kesaj legjende Aleksandri ka qene me origjine prej zotit Oziris. Ai prej Egjyptijaneve ka qene i pritur si Ælirimtar, dhe ne delten e Nilit e formon qytetin Aleksandrija qe do te jete qendra e botes ne Æsdo pikpamje. Aleksandri do te shkoje ne Memfis ku do te proklamohet per trashegimtar i faraoneve dhe zoteve egjyptijan.

Shume autore tregojne se ne kete kohe shum ushtare maqedonas jane martuar me vajzat Egjyptijane. Ashtu nje shembull eshte i njohur edhe ne Persi ku eshte bere nje martese masive ne qytetin e Suzes ne 332 p.e.s.). Normalisht me terheqjen e legjave maqedonase prej Egjyptit ne Ballkan, ka arrdhur deri ne migrim te familjeve, ose te Egjyptijaneve veÆsanerisht. Ne kete ta lidhim dhe faktin e njohur se Aleksandri prej shume vendeve ku ka luftuar dhe ka kaluar, ka marr njerez te afte, nga pikpamjeve te ndryshme, dhe si do mos zanaÆsinj te ndryshem, dhe para te gjithëve farketare, te cilet dinin te komandojne me zjarin, te shkrinin metalin, dhe prej tyre te prodhojne jo vetem arme, por dhe gjera te tjera per byjqesi, shfrytezime fetare, gjera shtepie etj . Aleksandri do te vdesë ne Vavilon, mendohet eshte i helmuar, por trupin ja Æsjojne ne varr ne ishullin e Nilit ne Aleksandri, ne Egjipt. Shume gjurme arkeologjike ne Ballkan tregojne per zgjerimin e disa kulteve egjyptijane ne periudhen pas vdekjes te Aleksandrit.

Gjurma prej tempulli e zotereshes Izida (Izid), ka ne Oher . Ne Herakleje (Manastir) po ashtu ka nje tempull i konsideruar Izides dhe Serapisit . Cilat kane qene ato njerez qe besokan ne keto zotra, dhe jane falur ne keto tempulla? Statuja te Izides jane gjetur ne shume vende arkeologjike ne Ballkan. Po ashtu prej kesaj periudhe ne ornamentet te ndryshme shume here mund te njihet figura e skarabeit- i cili eshte nje insekt me "vend nderi" ne simboliken besimtare te Egjyptit. Skarabei e simbolizon kultin nga dieli dhe ai eshte atribut permanent ne prezentimet e zotit primar dhe superior- Kheprit, babi i zoterve egjyptijan .Prej shekullit e II p.e.s. ne Gadishullin Ballkanik zoteron imeprija Romake. Ne kete periudhe mineralogjija ka nje zhvillim te madh (sidomos eksploatimi i minerave te hekurit me fisnikerimet e hekurit).Dhe lidhjet rrugore ne Imperine e madhe kane nje zhvillim te madh. Hekuri dhe Æseliku me nje intenzitet te madh shfrytezohehin ne vendet tona ne kete periudhe. Ketu kalonte dhe rruga Via Egnatia qe i lidhte te dy qendrat te Imperise- Romen me Konstantinopolin. Per nevojat e qarkulimit gjate rruges, ne pikat per pushim dhe ushqim te udhetareve dhe kuajve, sigurisht ka pasur dhe farketare te cilat i regullonin nalÆsat (mbathjet) e kuajve ose pjeset e tjera te mjeteve per udhtim . Anastas Primovski te Aguptet- farketare ne Bullgari, ka shenuar disa legjenda te tyre qe flasin se ato jane te sjellur ne ato vende prej Romakeve si robe dhe farketare prej Egjypti . Nje legjende e ngjajshme eshte e lidhur me Gaj Julie Cezarin i cili qe ta thyeje rezistencen e Trakeve dhe duke i udhehequr me parullen "perqa dhe sundo", nje pjese prej banoreve te Egjyptit i ka vendosur na Traki .

Ne vendet ku kalonte rruga Via Egnatia, ose deget e saja, mundet te shenohen shume toponime si per shembull: "Kodra e Egjypeve", "varezet e Egjypeve" etj. Ne nje ashtu lokalitet "Egjupski grobishta" ("varezet e Egjypeve") ne koten 2009 te malit Stogovo ne Maqedoni, eshte bere nje hullumtim arkeologjik ne vitin 1990, prej arkeologut Pasko Kuzman. Ne afersi te ketij lokaliteti, i cili eshte nekropole, u gjet nje miner e haruar i cili e eksploatoka mineralin e hekurit te manganit. Mirpo lartesia e madhe dhe aritja e rende ne lokalitet, per tani nuk lejojne te behen hulumtime me te thellet arkeologjike. Nje nga situatat tragji-komike te kesaj periudhe e lidhur me farketaret eshte kur disa kvazi- shkencetare ose politikane, tregojne se ne rrugen Via Egnatia si farketare kan punuar Romet, ne periudhen Romake, por harojne se Romet ne Ballkan per heren te pare paraqiten ne shekullin e XIV se eres sone.

Ne shekullin e IV se eres sone fillojne luftrat dhe ndarja e imperise Romake. Ne luften ndermjet Licinijit dhe Konstantinit ne nje burim shenohet se: "Egjyptianet me shpejtesi te madhe kane leshuar 80 anije-triere me ushtare dhe marinare Egjyptijane". Nje shembull te njejte shenohet dhe ne kohen te Teodosijit (379-395) ne luftrat per tronin. Atje thuhet: "... Kur Egjyptianet arriten ne Maqedoni ishin te bashkuar ne rradhat te medhenj ushtarake, dhe ndermjet ushtareve nuk ka pasur dallim ndermjet Romakeve dhe Barbareve, aty te gjithë ishin te bashkuar..." Me vone thuhet: "... se ushtareve Barbare (mendohet per Egjyptianet, sh.i.) ju ishte e lejuar te kthehen ne vendet e tyre, ose te vendbanohen..." .

Ne shekullin e V ne registrin e vendeve te Imperise Bizante eshte i shenuar dhe vendi "Egjypti i vogel" ne Peloponez.

Ne shekullin e IX Arapet shum here i sulmonin qytetet e bregdetit Ballkanik, medis kujt sigurisht ka pasur dhe ushtare prej Egjypti. Sulmet dhe blokimet mund te kene pasur konsekvence te jene banuar ushtare Arape ne qytet te bregdetit.Ne shekullin e XIV ne Ballkan fillojne te paraqiten Romet dhe prej aty fillojne te bashkohen dhe te ngaterohen etnikonet Egjyptjan dhe Rom. Pse ka ardhur deri ne kete pune? Rome ne historine dhe traditen e popujve, ku ne disa vende mundet te shenohet edhe sot, jane te etiketuar si njerez qe mund t'ju bejne dem njerezve te tjere, dhe per ate arsye nuk qenkan te mirepritur prej vendasve te fshatrave dhe qyteteve. Romet qe te munden t'ju afrohen vendasve prezentohen dhe deklarohen si njerez me te cilat ngajne somatikiskt (mbas ngjyres te lekures) dhe te cilet jane te pranishem nga popullsija ballkanite, dhe jo vetem ballkanike. Per kete ka dhe burime historike ku disa grupe Rome ne shekullin e XIV prezentohen si konta, komandanta etj. duke i quar me vete letra shoqeruese- brojtese, me kontekst se jane refugjate prej Egjypti, dhe ikin prej Osmanlive, se nuk kane dashur ta pranojne islamin- pra jane te malkuar dhe gjykuar si endacake dhe ne jete te varfer. Nje grup tjetër prezentohet si banore te "Egjyptit te vogel" ne Pelopones dhe me origjine jane prej miganteve Egjyptijane me ushtaret te Aleksandrit te Maqedonise, si zanatÆsinj-farketare, te cilat me vone jane bashkuar me grupet endacake- Æsrgare Cigane. Keto endacake Cigane vendbanoreve Egjyptijane ja japin emrin, kurse prej tyre e marin zanatin e farketareve .

Prej keti momenti fillon ngaterimi dhe konfuzioni qe edhe me vone do te paraqitet ne burimet historike, por edhe ne jeten e perditshme, ku mund te shihet edhe me etnonimin angles "Gypsy" per Romet. Me vone Romet do te sherngulin edhe nje legjende se e kane preardhjen nga Egypiti qe mund te shenohet ne shume raste. Edhe shkenca deri ne fund te shekullit XIX mendonte se Romet e kane origjinen nga Egypiti. Mirpo, ndermjet studimeve komparative filologjike u gjet dhe u vertetua se ato e kane prejardhjen nga Penxhapi (vendi i 5 lumeve). Me vone dhe shkenca historike do te zbulojne se egzodusi i tyre fillon ne shekullin e XI me diktaturen e Mahmud Gaznit ne Penxhap. Mirpo ne fillimin e zoterise Osmane ne Ballkan ne nje rast mund te shihet se administrata Osmane ben ndallim ndermjet Romeve (Ã§ingene) dhe Egjyptjaneve (Kiptijane). Ashtu ne 1530 do te shpallet "Kanunname-i Kibtijan-i Vilajet-i Rumeli" (Kodi i Egjyptjaneve te Vilajetit te Rumelise), kurse ne vjetin 1541 "Kanun-i ser" asker-i Liva-i Cingane" (Ligji i komandanteve te shanxhakut te Romeve). Ne periudhen e dobesimit te imperise Osmane ne fillimin te shekullit XIX, ne histori kane mbetur shume pune ta pazbuluara te lidhur me personen e Mehmed Aliut, dhe me emigracionet te organizuara nga ai prej Ballkanit ne Egjypt. Kjo edhe me shume, se per mbretin te fundit te dinastise te Mehmed Aliut- Farukun, tregohet se ne 1931 dhe 1937 ne dy nota diplomatike deri te shtetet ballkanike ka kerkuar te kthehet populi i tij ne Egjypt. Keto ishin disa momente etnologjike, historike dhe arkeologjike qe e mbeshtetin tezen per origjinen Egjyptijane te nje pjese te popullise Ballkanike. Por mos harojme edhe nje fakt: Gadishulli Ballkanik dhe Mediterani Lindor me Egjyptin, prej Aleksandrit te Maqedonise ne shekullin e IV p.e.s., ndermjet imperiave Romake, Bizante dhe Osmane, deri ne fillim te shekullit XX, ose per Egjyptin deri ne shekullin XIX, 23 shekulla, ose afer 2.300 vjet, kane qene ne nje bashkesi shteto-administrativ. Kurse ne nje shtet migracionet te mbrendshme jane nje gje noramale. Sot organizata te Egjyptjaneve kemi ne Shqiperi, Maqedoni dhe Jugoslavi me Kosoven dhe Metohin. Ndergjegjia etnike eshte zgjuar dhe ne Bugari, dhe ne Greqi, mirpo deri tani ne keto shtete nuk eshte lejuar lirisht te tregohet perkatesia etnike e persovane. Ne 26.09.1998 ne Oher, Maqedoni u mbajt Kongresi i Pare i Unionit Ballkano Egjyptjan. Ne kete Kogres si mbas diskutimeve dhe njohjet shkencore u tregua se ne Gadishullin Ballkanik jetojne mbi 1 milion banore me origjine egjyptijane. Kete veper do ta mbarojme me fjalÃ«t e njÃ« filozofi Romak te shekullit tÃ« II p.e.s., me emer Lucius Apulcius: "O Egjypt, Egjypt per historine dhe arrijtet tÃ«nde do tÃ«mbeten vetÃ«m pÃ«rralla, qÃ«gjeneratave te ardhshme do t'ju jene tÃ«pabesueshme". TiranÃ«, 28.01.1999

Autor: Rubin Zemon, etnolog - doktorantÃ« LiteraturÃ« e shfrytÃ«zuar

- 1 Giuseppe Catapano, Lashtesia e gjuhes shqipe, Shqipteret- popull i ndare, libri i pare, Peje, 1996.
- 2 Shiko, Prof. D-r. Rade Bo`ovi}, Kulturno-religjiski obrasci na makedonskite Egip}ani, Zbornik na trudovi za etnogenezta na Egip}anite vo Makedonija (ZbTEEM), Skopje, 1996, str. 152-163; D-r. Stojan Risteski, Narodni prikazni, predanija i obi~ai kaj Egip}anite/E|upcite vo Makedonija, Ohrid, 1991; Rubin Zemon, Ishranata vo obredite i obi~ite kaj Egip}anite vo Makedonija, Etnolog br. 7-8, Skopje, 1997 godina, str. 233-240
- 3 Akademia e Shkencave e RPS tÃ« ShqipÃ«risÃ«, Instituti i gjuhÃ«sisÃ« dhe i letÃ«rsisÃ«, "Fjalor i gjuhÃ«s sÃ« sotme shqipe", TiranÃ«, 1980, 439 : "Evgjit, / i m.sh. /Ã«t 1. PjesÃ«tar i njÃ« grupi banorÃ«sh tÃ« disa quteteve tÃ« vendit tonÃ« e tÃ« vendeve tÃ« tjera tÃ« Ballkanit, prejardhjen e tÃ« cilÃ«ve populli e lidh me Egjyptin..."
- 4 Prof. D-r. Miodrag Kalendar Haxi Risti}, Pra{aweto za etnogenezata na Egip}anite vo Makedonija, ZbTEEM, str. 110.
- 5 M.K.Haxi Risti}, v.c. faqe. 112.
- 6 D-r. Du{an Hr. Konstantinov, Romite vo Bitola, Etnolo{ki pregled 17, Beograd 1982.
- 7 Pasko Kuzman, Arheolo{ki tragi za Egip}anite vo jugozapadna Makedonija, ZbEEM, 171.
- 8 e njejt
- 9 e njejt, f. 172
- 10 D-r. Milo{ Konstantinov, Makedonci, Maring, Skopje, 1992, str. 317.
- 11 Studii Romani, tom II, Dru`stvo za izsledvane na malcinstavata "Studii Romani", Izdavatelstvo "Klub '90", SofiÃ«, 1995, 39.
- 12 M.K. Haxi Risti}, v.c. 113-114.
- 13 e njejt f. 115.
- 14 Pasko Kuzman, v.c. f.174.
- 15 Vera Bitrakova Grozdanova, Egipetski kultovi vo Makedonija, @iva antika, tom 1-2, Skopje, 1978, 333-334;
- 16 Pasko Kuzman, 175.
- 17 Rubin Zemon, Tradicionalni zanimawa na E|upcite vo Debar, diplomska rabota, Skopje 1997.
- 18 Anastas Primovki, Kova~ite Agupti v grad Madan. Izvaestie na etnografskiot institut s muzei, kniga II, Izdanie na Bugarskata Akademia na Naukite, Sofija 1955.
- 19 Studii Romani..., 51.
- 20 Grcki izvori za b'lgarskata istorija, Sofija, 1954, tom 1.
- 21 Gratan Pukson, Romite vo Makedonija i Vizantija, Institut za nacionalna istorija, r. XVIII br. 2, Skpje 1974; M.K. Haxi Risti}, ...119.
- 22 Dr. Skender Rizaj, Historia e kohes se Re, Prishtina, faqe 62.
- 23 M.K. Haxi Risti},... 128.

Ã«

Tribuna Shkencore " Kush janë Egjiptiano - Shqipëtarë e Kosovës"
Albanofonë

Ë Shkenctarë dhe historianë kosovarë në punimet e tyre shkencore, mbeshetëten Komunitetin Egjiptiano-Shqipëtarë në origjinen e lashtë të tyre nga Egjipti.

Një thënë nga prof. Esat Satvileci thuhet "Historia është me e mir kur shkruhet me doren tënde", pra komuniteti Egjiptiano-Shqipëtar, patë dhe ka histori por për fat të keq nuk pati shkenctar dhe historian, tha organizatori i simpoziumit ,njëherit edhe deputet z.Xhevdet Neziraj.

Ë Në fjalën e Akademik Mark Krasniqi u tha se un kam marr pjesë edhe me një takim të organizuar nga një komunitet (Ashkalit) , por ai më tepër ka qënë si manifestim dhe ky i sotit dallon dukshëm nga ai.

Populli egjiptiano-shqipëtar i ka të gjitha elementet e përmbashkëta sa i përket traditave, kulturës dhe gjuhës me Shqipëtarët. Është don të thotë ne kemi histori të përmbashkëta deri dikun dhe duhet të thellohet , me argumente shkencore , ashtu siç keni vepru ju Egjiptianët .

Juve keni gjetë rrugën me të drejtë tha Akademik Mark Krasniqi.

Ë Në Punimin e tij shkencor Prof.Dr Skender Riza parasheh se sinonimi Ashkali për emrin Egjiptian është emer lokal i cili përdooret vetëm në rrafshin e Kosovës , e në rrafshin e Dukagjinit përdooret sinonimi Magjup .

Këto sinonime nga Shqipëtarët përdooren me kuptimin përmbuzës.Në bazë të rezultateve të studuesve përrendimor magjupet , evgjit më sakt Egjiptianet e Shqipërisë etnike , Shqipëria , Kosova dhe Maqedonia janë më prejardhje nga Egjipti., gjuha e tyre është shqipja prandaj quhen Egjiptian Shqipëtar

Ë Në mungesë të shkëlqimit nga shqipëria të cilët për arsye objektive , shkak i udhëve munguan , fjalën e mori edhe etnologu nga Ohri njëherit edhe krytar i Unionit egjiptiano-ballkanik z.Rubin Zemon I cili mendon se sipas disa autorve edhe vete emri i vendit Maqedoni vjen nga Egjipti, sipas Teodor Sicilijanskit , historian shek. të parë para eres son , biri i Ozirisit e ka emrin Maqedon i cili është pagëzuar kur Ozirisit i ka sundu këto troje. Zemon foli edhe për disa shembuj të dhëna mitologjike , historike e arkeologjike të cilat flasin dhe tregojn se lidhjet e ballkanit me Egjiptin e lashtë janë të shumtë në qdo pikëpamje si konskuencat e migrimit dhe kolonizimit të popullatës egjiptiane në gadishullin Ballkanik .

Ë Tribunes Shkencore i kontribuan edhe dy shkenctar që ishin mysafir të rastit si dhe kryetari i këshillit për liri dhe të drejtë të njeriut z.Pajazit Nushi , historiani , njëherit edhe deputet i parlamentit të Kosovës z.Bujar Dugolli .

Perfundimi i këësaj tryeze shkencore për fundoi duke u percillur me një koktel të rastit në shkëmbimin e mendimeve dhe në disponimin e pjesëmarrësve.

Ne te ardhmen do të vazhdohet me kësi tribunave deri në momentin e zyrtarizimit të ketij komuniteti edhe me kushtetut , u than e fund te tryezes Shkencore . V.B.

Ë

Kushe jane Magjupet e Ulqinit dhe prejardhja e tyre...

Eshte mete vertet nje mekat qe magjupet e Ulqinit gjithmone gjate historise se tyre jane shikuar me nje sy perbuzes dhe kjo na ben edhe me kureshtar ta tregojme te verteten se nga ku e kan prejardhjen e tyre ne trevat tona. Kete shkrim ja kushtojme fisit te ndershem te Axhemve te Ulqinit qe ne fjalën Arabe dmth Njerzit nga Irani...

Nje plake i Ulqinit me nje keqardhje na u shfajso se edhe varrezat na i kan nda PSE!!! Kjo ndodhe ne nje vend i cili me nen sudimin Malazias e humb traditen e vet dhe mundohet qe me perbuzjen e nje populli mundohet ta ngrisi vehten por ndodhe e kunderta.Historia e popujve te botës është histori luftrash e përprjekjesh të pareshtura për liri, pavarësi e përparim shoqëror. Ajo tregon se popujt e vendeve të ndryshme janë coptuar ose asimiluar në shkallë të ndryshme. Ajo tregon se, në rrjedhë të shekujve, grupe të mëdha nga popujt të ndryshëm kanë braktisur atdheun e tyre për një jetë më të mirë, ose për të mos rënë në sundimin e pushtuesit. Për këto arsye sot nuk mund të gjendet një komb i pastër, i papërzier me njerëz të tjerë: as në kontinentin amerikan, ku shihet përzierja, kryqëzimi dhe bashkëjetesa e kombësive dhe racave njerezore, as në Afrikë e Australi apo Azi, kurse në Europën plakë kryqëzimet dhe përzierjet vijojnë që nga antikiteti. Grupet e ndryshme shoqërore, kudo që kane shkuar e kudo që kanë ngritur "follën" e tyre, kanë marrë me vete "pasaportën" e identitetit të tyre etnik, "pasaportë" që është ruajtur në shekuj në gjuhë ose në kulturën e tyre, qoftë edhe në një fjalë të vetme. Le të sjellim disa shembuj të tillë: Ebrejtë, të shpërngulur nga Izraeli në shek.11 para erës së re si dhe më vonë, pas luftes se viti 69 të erës së re kundër Romës, e humbën gjuhën e tyre, ibriten, edhe sot "më shumë se 13 milion flasin në gjuhë të ndryshme të familjes indoeuropiane;... grupe të veçanta ebrejsh, kryesisht në vendet e Ulta, Greqi dhe Turqi, te vajtur atje nga Spanja, pjesërisht kanë ruajtur ende gjuhën spanjolle, megjithatë masa kryesore e ebrejeve kaluan në gjuhën e popujve, qe i rrethonin: angleze, gjermane, franceze, spanjolle, ruse, polake, ukrainase, persiane etj.1)

"Megjithatë, ata i shoqëronte kudo pasaporta etnike "ebrej", "Izraelit", që do të thotë banor i vendit me emrin IZRAEL. Teritorin e tyre etnik fillestar e kanë humbur edhe grupe banorësh të krahinës së VLLAHISË, e cila u dha atyre pasaportën etnike: vllah, arumun. Fjala "arberesh" dhe "ARVANIT" lidhen me grupe te caktuara nga asnjë vend tjetër veç nga ARBERIA, kur pas vdekjes së Skenderbeut, masa të tëra braktisën atdheun e tyre për të mos rënë në sundimin e turqve. Fjala "arberesh" dhe fjala "arvanir jan "pasaportë" etnike që ua dha ATDHEU i tyre.

Nje shembull tjetër i humbjes së teritorit fillestar etnik mund të shërbejnë romët pasardhësit e emigrantëve nga India Veriore, të cilët në shekullin e katër mbledhjet arriuan në Europë, përmes ASISË, shtëpisë së Vogël në Gadishullin Ballkanit dhe përmes Afrikës Veriore kaluan në Spanjë".²⁾ Shembuj të tjerë të ngjajshëm historia sjell në Aşdo kohe, por në të ndalemi gjerësisht tek grupi shoqëror që në Shqipëri njihet me emrin "EVGJIT"

Në gjuhën shqipe deri më sot nuk ka asnjë vepër të plotë ose punim të veçantë me objekt studimi prejardhjen etnike, kulturen, mënyrën e jetës, gjuhën e zakonit etj. të këtij grupi shoqëror. Heshnja dhe qëndrimi indiferent rreth tij, si edhe koha shumë e lashtë e shtegimit nga territori etnik fillestar, kanë sjellë një mjaft të shtjellime dhe mendime kontradiktore rreth këtij grupi, në mënyrë të veçantë rreth prejardhjes së tyre. Vetëm në disa punime dhe në mënyrë anësore hidhet dritë nga autorët të ndryshëm për origjin, profesionet, karakteristikat e këtij grupi shoqëror. Nga një krahasim i tyre rreth Aşshtë kryesore mbi origjin, prejardhjen e kohës së shpërnguljes, del se autorët herë paraqiten të një mendimi, herë kanë mendime të ndryshme, si Aş do të shohim më poshtë në këto punime. Në të japim një buzeqeshje gjithë atyre mendimeve që evgjiteti paraqitin me prejardhje nga India Veriore, si një shtresë e lashtë e romëve, e shpërngulur në kohë më lashtë. Historia nuk njihet rast të tillë dhe në ka asnjë bazë, që ndrimet subjektive dëmtojnë të vërtetën historike.

Grupi shoqëror i egjiptianëve të Shqipërisë, një ndër grupet më të mëdha shoqërore, është emërtuar dhe tërësisht me këta emra: evgjiti, jevg, magjyp dhe firaun, të cilët, në shqiptimin e përditshëm shoqërohen me një ngarkesë emocionale tejet për buzesë, si një grup i një "race inferiore", 3) Lind me të drejtë pyetja: A kuptim kanë këto emërtime? Me cilin territor etnik lidhen ato? A ka lidhje midis vetës këtyre emërtimeve? Cila është shtrirja gjeografike e përdorimit të tyre? Përgjigjen e këtyre pyetjeve e japim në vijim të kulturës dhe shkencës Shqiptare në veprat e tyre. Në të renditim ato me radhë: Enciklopedisti i madh shqiptar SAMI FRASHERI shkruan në veprën e tij për Afrikën: Anë të ndahen në tri: 1. Anë të botës, që atje është Evgjiteria (Misiri) edhe Berberia. 4) Banorët e këtij vendi i ai i quan evgjitet: "... këtu kanë lindur shkronjat e persëve (axhemët) të vjetër, të israilinjtë, të syrianevjtë, të arabevjtë, të evgjitetve (të egjiptianëve) edhe me të vjetra të Hindit e të Aşinjtë" 5) Dhe më tej ai shpreh: "Përpara shkruarja ka dale nd'Asi e nd'Afrikë. Po ato shkruarë e asaj kohe së ngjajshëm me gjekafshë, për të shkruarë një zë, beninë fytyrën e një gjëje të gjallë e të një gjëje tjetër. Këto shkronjat e evgjiteve të vjetër (të kyptinjtë) e të tjera." 6)

Sami Frasher i është një njohës i thellë i popujve të Ballkanit dhe i grupeve të ndryshme shoqërore. Duke përkrahur popullsinë e Aşdo vendi ballkanik, ai tregon se në të banojnë edhe vllahët, judhenjtë, cergëtarët dhe evgjitetë. Autori veprës "Kamus ul- Alam" vërteton se në Shqipëri⁷⁾. Rumani, Turqi Europiane⁹⁾ e Sërbi¹⁰⁾ ka, ku më shumë e ku më pak, evgjitetë. Si Aş shihet, për dijetarin e madh Sami Frasher evgjitetë vijnë nga shteti i lashtë i Egjiptit, të cilin ai e emërtonte EVGJITERI (MISIR). Dy dijetarët e në dhenj të gjuhës shqipe Prof. Dr. Aleksander Xhuvani dhe Eqrem Qabej shpjegojnë formimin e fjalës Magjyp në gjuhën shqipe: "parashtesa ma- i është ngjitur temës Aogjyptius, greqishte e re dhe është përftuar fjala magjyp. Në fjalorin e Gjuhës së Sotme Shqipe¹²⁾ lexuesi gjen këtë shpjegim për fjalën evgjiti: "Pjestari i një grupi banoresh të disa qyteteve të vendit tonë e të vendeve të tjera të Ballkanit, prejardhjen e të cilëve popull i e lidh me Egjiptin"¹³⁾ Si Aş shihet, edhe në mendimin shkencor, edhe në ndërgjegjësinë e popullit, fjala evgjiti lidhet me Egjiptin. A nuk është emërtimi evgjiti dhe magjyp një "pasaportë" etnikë fillestarë që atdheu i tyre i parë ua dha njerëzve të tij kur i nisi në shtegtimet e hershme për rrugët e Ballkanit?! Emërtimi "evgjiti" ka perdorim të gjërë në Shqipëri dhe jugorë, kurse emërtimi "magjyp" në Shqipëri e Veriore. Ka edhe një emërtim tjetër në jug: firaun, të cilin Fjalori e sqaron me këtë emërtim "magjyp" në një keq, shpirtkasmë, i djallëzuar e i pabesë. 14) Por ky është një kuptim dytësor i fjalës, kuptim figurativ. Cili është kuptimi i parë i kësaj fjale? Si shpjegohet prejardhja e saj? Në të vërtetë me këtë emërtim është treguar me një ndjenjë për buzeje pjestari i grupit të evgjiteve. Kjo fjalë është vetë emri Faraon, i cili në rrjedhje të shekujve ka pësuar ndryshime fonetike: nga Faraon në Firaun. Emërtimi Jevg që gjen një shtrirje për dorë në Shqipëri e Mesme, është një pseudoforme, që rrjedh nga plurali evgjitetë me theks në rrokjen e parë dhe me rënien e zanores fundore -e. Plurali evgjiti u shtua në -j- dhe u përftua forma e "jevgit" (krahaso: i ati = i jati, e ma = e jma). Nga plurali u kalua në një sin-gular sipas analogjisë jevgit: jevg (krahaso: murgit : murg, peshqit : peshk, turqit : turk).

Cilat janë mendimet e studjuesve të tjerë, historianë e antropologë shqiptarë për këtë grup shoqëror?

1. Në veprën "Esnafet shqiptarë", duke cituar studjuesin e mirënjohur Faik Konica, autori flet për formimin e qyteteve shqiptare në mesjetë dhe shkruan se "përveç komuniteteve jomuhamedane, ishin edhe grype e jevgjeve (ciganët) të ndarë në dy kategori: arixinj endacakë apo gabele me origjin nga India (krahaso e Harixhase, shteti i Katjavarit), dhe jevgit joshetitë (magjypet) me origjin nga Egjipti e Sudani, banues, zakonisht, të periferive të qyteteve." 15)

2. Në veprën "Raca shqiptare -studim antropologjik e historik", e gjejmë këtë shtjellim: "Evgjitetë e gabelët janë pjestarë të racës indide. Të parët thirren edhe magjyp ose jevgj. Duket se si në të gjithë Ballkanin, ashtu në Shqipëri janë shpërndarë me anën e turqve. Nuk kalojnë jetë nomade, por janë vendosur në për qytete të ndryshme ku zakonisht banojnë në lagje të veçantë të ndarë nga popullsia arbëreshe." 16)

3. Në revistën shkencore "Studime historike" autori Andrea Nathanaili citon Veprën e studjuesit grek Kosta E. Biri "Romët dhe evgjitetë -Etnografia dhe historia e ciganëve" dhe në shenimin e tij me nr.25 shkruan: "egjyptas ne original, -shqip evgjitetë janë ardhur nga Egjipti, kurse ciganët (arixinjtë) kanë origjin indianë." 17)

4. Ne librin e tij "Vite të vegjël" autori shkruan: "... Ata nuk janë me origjinë egjiptiane, por indiane. Me grupe të mëdha që në kohën e Xhengis Khanit, por edhe më parë, ata kanë emigruar drejt Perëndimit. 1 Me tej ai shkruan: "Sipas një historiani francez, fjala evgjit nuk vjen nga Egjipti, por nga greqishtja "Iftos" që si duket mund të jetë e lidhur me një lokalitet në Poloponez... Në Gjirrokastër i quajmë "QIFTO". 19) Dhe një nga fjalimet e tij "Sa më përlqen të shetit në keto rrugë" ai shprehet: "... Por kur themi që kanë ardhur nga India Veriperendimore, të kuptohemi: A shtë fjala për këtu e 1500 vjet apo 1600 vjet përpara, pra në kohën të lashtë." 20 Nga sa u parashtua më lart, del se ka një farë përshtjellimi në përdorimin e emërtimeve për grupin shoqëror të evgjitëve. Ndersa tek Sami Frashëri, Jakov Milja, Andrea Nathanaili, Kosta E. Biri përdoren emërtimeve evgjit, jevg, magjyp si sinonime midis tyre, tek vepra "Esnafet shqiptarë" emërtimeve jevgj përdoret si sinonim i emërtimeve cigan, dhe kjo fjalë A shtë përdorur si sinonim i emërtimeve arixhi dhe gabel. KY A SHTË NJË PERDORIM I GABUAR SEPSE NUK NJIHET KUPTIMI I SAJ! SIËË u shpjegua më lart, kjo fjalë A shtë sinonimi i fjalës evgjit. Përdorimi i gabuar i saj vërehet edhe sot në jetën e përditshme nga ana e popullsisë arbëreshe (shqiptare). Kurse për grupin shoqëror me origjinë indiane janë përdorur këto emërtime: cigan, arixhi, gabel, rom.

Per origjinën egjiptiane të evgjitëve shprehen autorët: Sami Frashëri, Faik Konica, Prof. Dr. Aleksander Xhuvani e Eqrem Qabej, Kosat E. Biri, si dhe Akademia e Shkencave në Fjalorin e vitit 1980 dhe 1984, duke u mbështetur në mendimin popullor. Për origjinën indiane shprehet Enver Hoxha.

Dy janë shtrembërimet shkencore që vërehen në thëniet e tij:

a) Gjuhësore: sipas tij, fjala evgjit nuk ardhka nga Egjipti, por nga greqishtja "Iftos";

b) Historike: sipas tij, evgjitët kanë origjinë indiane. Por a nuk u tha më lart se emërtimeve magjyp ka ardhur nga emri Egjipt, i cili në gjuhën latine A shtë Aegyptius dhe në gjuhën greke. A thua se Enver Hoxha korigjon dijetarët e mdhenj të gjuhës shqipe? Vetë fjala "Iftos", ashtu si gjirokastrësja "qifto", një shqiptim i shtë parës, reflektojnë pikërisht emrin Egjipt në shqiptimin e gjuhës greke, dhe jo një lokalitet në Peloponez. Ai A shtë kontradiktor në thëniet e tij në përcaktimin e kohës së shpërnguljes së evgjitëve: herë pohon për kohen e Xhengis Khanit, herë për një kohë më të lashtë, këtu e 1500 apo 1600 vjet përpara. Kujt duhet fi besojmë? Por një buzëqeshje këtu thënënieve amatoreske, politizuese dhe le të kalojmë më tej.

Të dhënat e studjuesve të lartpërmendur tregojnë se evgjitët banojnë vetëm në vendet ballkanike prej shekujsh, dhe janë një popullsi qytetare, në lagje të veçanta. Burrat janë marrë me zanate të tilla si: teneqepunues, farkatarë, muzikantë, si dhe kanë sherbyer si forcë e lirë pune: gratë dhe vajzat, të lina pa shkollë, punonin shpesh në shtëpitë e qytetarëve duke bërë të gjitha punët e shtëpisë: lanin, fshinin, gatuanin, rritnin femijët dhe, për të gjitha këto, kishin fituar respekt të madh si gra të pastra, të urta, punëtore dhe të ndershme. Familjet më të pasura të qyteteve pajtonin në shtëpitë e tyre gra të tilla dhe ishin krijuar rnarrdhënie të ngushta respekti midis familjeve. Në rrjedhë të shekujve, evgjitët ishin integruar në shoqërinë qytetare shqiptare. Ndryshe ka qenë jeta e romëve, ose sië njihen më shumë me emrin arixhinj, të cilët kanë bërë jetë endacake, brenda taborit të tyre, banonin në Ašadra, dhe janë marrë me shitje kuajsh, shportash, sitash e shoshash. Ata dallohen si një grup i mëvetëshëm etnik, sepse përdorin edhe sot e kësaj dite gjuhën e tyre. Romët janë shpërndarë në gjithë Europën në shekullin XIV, ndersa koha e shpërnguljes së evgjitëve i takon shekujve të parë të erës së re. Për këto duhen studime dokumentash dhe të vilet literatura përkatëse në vendet e ndryshme të Europës, si dhe të kërkohet e të sigurohet bashkëpunim i ngushtë me historianët të institucioneve shkencore të EGJIPTIT!

Literaturë e shfrytëzuar

- 1) Ažeboksarov N.N., Ažeboksarova I.A. "Popujt, racat, kulturat" Moske, 1971, fq.19.
- 2) Ažeboksarov N.N., Ažeboksarova I.A. "Popujt, racat, kulturat" Moske, 1971, fq.20.
- 3) Për këtë A shtë do të sjellim dokumente e shkrime të tjera. 4,5,6) Frashëri Sami, Vepra 1, fq.252, fq.241, fq.243, Tiranë, 1988. 7,8,9,10) Frashëri, S. Vepër e Ašituar fq.407, 409, 411, 421.
- 11) Qabej Eqrem "Studime gjuhësore" III fq. 165, Prishtinë 1976
- 12,13,14) Akademia e Shkencave: FGJSSH, fq.439 dhe 474, Tiranë 1980.
- 15) Shkodra Zija: "Esnafet shqiptarë", Tiranë, 1973, fq.52
- 16) Milaj Jakov: "Raca shqiptare..." Tiranë, 1944, fq.127.
- 17) Nathanaili Andrea, "St. historike" Nr.2-1975, fq. 18, 19) Hoxha Enver "Vite të vegjël" Tiranë, 1983, fq291.
- 20) Hoxha Enver "Vepra 64", fq.

Material i marrur nga:
Sami Naim Flamuri
nga web faqja:

<http://p210.ezboard.com/fulqinfrm1.showMessage?topicID=286.topic>

Â

Â KU ISHTE SHKODRA E VJETER ?

Â Â Â Â Agim Parruca KU ISHTE SHKODRA E VJETER ? Ne kohen e llireve qyteti shtrihej krejtesisht ne pjesen jugore te kodres se kalase Rozafa dhe pjeserisht ne rrafshin e kesaj kodre. Pas pushtimit te Shkodres nga Roma me 168 para eres sone (p.K.) ajo mbetet gjithnje qender e nje njesie qe percaktuan vete romaket ne nje territor ne veri e ne jug te Shkodres. Edhe ne kohen romake qyteti i Shkodres shtrihej pjeserisht ne rrafshin e kodres se kalase dhe pergjithsisht ne pjesen jugore te kesaj kodre. Ne mesjete qyteti ruajti trojet e mepareshme, por me qe rritej gjithnje ai shtrihej ne fushe ne lagjen qe edhe sot quhet "Tabake", fusha te xhamia e Plumbit ne fushen ne mes vendit ku bashkohej Kiri me Bunen ne pjesen jug-perendimore te keshitjes dhe ne BahâŞallek.

Me devijimin e Drinit ne drejtim te Shkodres (ne vitin 1858) per t'u derdhe ne Bune, permybtjet e lagjeve ne fushe prane kalase bene qe banoret te shperngulen mveshen kodres se kalase dhe kodres se Pashes (Kodrat e Tepes).

Nje pjese e banoreve te ardhur bashke me ushtrine turke si stalljere e kovaâŞe u vendosen ne kodren ne veri te kalase, pasi kishin afer edhe kullotat e kuajve ne fushe te Bunes edhe stallat e kuajve.

Ket o banore me origjine nga Egjipti me vone u quajten "M agjype" dhe lagjia e tyre "Mahalla e Magjypve" ose "Mahall a"

Fjala "magjype" eshte deformimi i fjales "egjypte". Nuk qendron absolutisht idea se magjypte jane banoret e pare te Shkodres. Kete mendim e ka shfaqur mjerisht ne televizoret lokale, edhe ndonje intelektual.

Sipas historianit te mirenjohur Prof. Dr. S. Pulaha ne vitin 1485 Shkodra numeronte 80 banesa me kryefamiljare. Kuptohet eshte periudha pas eksodit masiv te popullsisë. Ne fillim te shekullit XVI numri dyfishohet, pra arrin ne 162 banesa dhe ne fund te ketij shekulli arrin ne 282 banesa.

Pas pushtimit otoman, veâŞanerisht pas ndertimit te ures se Bunes, formohet lagjia e quajtur Tejbuna, me vone formohet Tophana rreth viteve 1600-1610 e ashtequajtura "Mahalla e re", qe sot nuk ekziston, pasi eshte ne fushe te Bunes gati perballe ish ndermarrjes se peshkimit, nje ishull i formuar mbi murnajat e kesaj lagje. Ne fillim te shekullit XVIII u formua, me banore te ardhur kryesisht nga rrethinat e Mbishkodres, lagjia "Rus i madh", e ne vitin 1711 ngrihet aty edhe xhamia e lagjes. Xhamia e lagjes Ndocej daton e vitit 1729, âŞka tregon se lagjia ne fjale eshte ngritur para kesaj date. Gradualisht lagjia zgjerohet drejt veriut dhe ne mesin e shekullit XVIII, pikerisht ne vitin 1763 daton nje shtepi e madhe me âŞardak ne nje territor te ri, qe tani quhet lagjia "Dudas" dhe afer saj 2-3 shtepi shume te medha moshatare me te. Nuk e besoj se e ka marre emrin nga nje fare Dodet qe paska ardhe i pari aty, sepse po te ishte ashtu do ta quanin lagjia "Dodas" dhe jo "Dudas" siâŞ quhet. Njekohesisht qyteti fillon e shtrihet ne drejtim te veriut dhe veri-lindjes se kryepazarit, duke formuar lagjet "Perash", "Xhabije", dhe "Sirdare". Shtrirja e qytetit ne fushen ku eshte sot detyroi Valine qe te ngrinte nje sirdare (nje komande) sa me afer banoreve. Prandaj te gjitha shtepite prane kesaj komande u quajten "Sirdare" e me vone lagjia "Sirdare". Perderisa "Xhamia e kuqe" mban daten 1745 (Xhamia e kuqe ndodhet ne kthesen perballe shtatores se Isa Buletinit per te shkuar te Ura "Dervish Beg") lagjia "Perash" eshte formuar perpara xhamise. Domosdo qe lagjia "Perash i madh" eshte vazhdimi i "Perashit te vogel", xhamia e te cilet, "Xhamia e bardhe" ishte ndertuar ne nje pjese te territorit qe eshte sot shkolla "Ali LaâŞej", shume kohe para "Xhamise se kuqe". Qyteti i ri, ky qe eshte sot shtrihej ne tre drejtime:

- a) Ne drejtim te Tophanes, Ndocej, Dudasit dhe Kirasit.
- b) Ne drejtim te Xhabijeve, Parruce e Fushe-âŞtele.
- c) Ne drejtim te Perashit, Arres se Madhe, Serreqit.

Kete e vertetojne tri rruget qe niseshin nga kryepazari e zgjateshin ne drejtimet e lartpermendura dhe anasjelltas. Qyteti gjithnje zgjerohet ne qendren e re domethene ne veri e ne veri-lindje te kalase. Sipas konsullit Austro-Hungarez ne Shkoder, Th. Ippen i cili shkruante ne fillim te shekullit XX se "? nga 150 vjet e ketej u formua ne fushe, ne veri-lindje te kalase, qyteti i ri (Shkodra)". Thenie qe argumenton se Shkodra ku eshte sot, eshte formuar rreth 250-300 vjet me pare. Ngaâ Autoriâ :

Agim Parruca

Â

Â

Â THOTIÂ FLISTEÂ SHQIP

Â Â

Â THOTI FLISTE SHQIP Shkruan: Prof. Skender RIZAJ Shtype kÃ«tÃ« faqeâ Thoti ishte edhe krijues i shkencÃ«s antike. Ai dhe dijetarÃ«t tjerÃ«, flitnin shqip qysh para 12000 vjetÃ«ve, meqÃ« ajo periudhÃ« historike (parahistorike) konsiderohej si erÃ« ilire, apo kuturÃ« pellazgjiko - ilire e shqiptarÃ«ve tÃ« lashtÃ«. â Filologu i shquar nga Roma Giuseppe Catapano, botoi si rezultat tÃ« punÃ«s sÃ« tij kÃ«rkimore - shkencore 40 vjeâŞare, njÃ« vepÃ«r kapitale nga fusha, e shkencave i filologjike, tÃ« cilÃ«s i vuri njÃ« titull mjaft interesant: THOT - TAT PARLAVA ALBANESE (Thoti - Tati fliste shqip).â

Është hartuar në italishte formë proze dhe poezie, madje në italishte dhe arbërishte. Siç shihet nga vepra, autori përdor studimin e vet delikat dhe të vështirë, në mbështetë kryesisht në veprat e shkrimtarëve antikë dhe në përmendoret e egjiptianëve, hititëve, grekëve dhe romakëve të vjetër, respektivisht edhe në shkrimet e ilirëve - shqiptarëve të lashtë. Duhet theksuar që në fillim se pohimet e Giuseppe Catapanos janë në harmoni me pohimet e shumë filologëve, historianëve dhe arkeologëve anglezë, francezë, turq, arabë dhe shqiptarë. Qëllimi i themelimit të këtyre qësive me këto shkrime t'ua prezentoj lexuesve tanë një vepër të rëndësishme kolosale, e cila i dedikohet kulturës së lashtë të ilirëve shqiptarëve. Nga ana tjetër, shpresojmë se kjo do ta nxijë kritikën shkencore në këto fusha të dijes, e cila përdor fat të keq, deri në ditët tona nuk ka arritur jetë në nivel të duhur. Sipas mendimit të Catapanos, shqipja, më drejtë, ilirishtja, po u flitka më se 12000 vjet, në rresht sipas Horal Whitehall-it, profesor i lingistikës anglo gjermane në universitetin Indiana (SHBA), shqipja është dega më e vjetër e trungut të familjes së gjuhëve indoevropiane. Si e tillë, ajo nuk është degë zuar më tutje, por ka mbetur si gjuhë e parë dhe e vetmuar. Kemi lexuar dhe dëgjuar për hieroglifet e egjiptianëve të lashtë, të cilat si skalitje shenja, janë krijuar para 4000 vjetëve para e.s., por deri në ditët tona, nuk kemi ditur se hieroglifet egjiptiane kanë domethënë shqipe. Këto dukuri na e zbuloi filologu Giuseppe Catapano në veprën e vet "Thoti - Tati fliste shqip". Po kush ishte THOT - i ? THOT-i (ose TOT-i) (lat., gr. Thoth; egjip. Tehuti) ishte perëndia e mësim, e shkathhtësisë së të shkruarit, e shkencës dhe e magjisë së egjiptianëve të lashtë; pastaj ishte matës i kohës dhe zbulues i numrave dhe përpilues i hieroglifëve. Ai përkrahur si genie me trup të njeriut e me kokë të ibisit, përkrahur sisht të shqipes (shqiponjëse). Në rkaq, sipas Giuseppe Catapanos, Thot-i, i cili e "fliste shqipen", i përpiloi hieroglifet, alfabetin fonetik të egjiptianëve të lashtë, duke u mbështetë në gjuhën e vet amtare - në gjuhën shqipe.

Jo vetëm kaq, konstatojnë Catapano - nga hieroglifet egjiptiane u formuan edhe alfabetet, shkronjat tjera, ato të shqipes (të cilat njihen si shkronja latine, shih tabelën, të hebraishtes, samaritano - palestinishtes, sirianishtes, arabishtes dhe të greqishtes. Thoti ishte edhe krijues i shkencës antike. Ai dhe dijetarët tjerë, flitnin shqip qysh para 12000 vjetëve, meqë ajo periudhë historike (parahistorike) konsiderohej si e lirë, apo kuturë pellazgjike - ilire e shqiptarëve të lashtë. Sipas Giuseppe Catapanos, emërtimi Thot, padyshim, rrjedh nga folja e shqipes: thom, thua, thotë = me thënë, besim, lajm, etj. me kuptim "lajmëtar i zotave" (messagero degli dei). Përdor më tepër, emri Thot, në gjuhën shqipe ka edhe domethënënie: me thënë, të gjitha dituritë (urtësitë) e Atlantidës Atlasit - Atlashit, e cila, poashtu, shpjegohet nga autori në fjalë, me shqipen: AT = at - baba, dhe LASH(TË) = i vjetër, që do të thotë: stërgjysh. Por, Aqfarë paraqiste Atlantida? Ajo sipas Platonit (427 - 347 p.e.s.) ishte vend i madh dhe i fuqishëm, i cili, 9000 vjet para tij, ishte mbytur në Oqeanin Atlantik. Sipas G.Catapanos, Atlasi - Atlantida ishte një nga vendet më të zhvilluara të stërgjyshëve të shqiptarëve të sotëm, të cilat, pas zhdukjes së saj (Atlantidës) para 12000 vjetëve atlantidasit e mbetur gjallë kaluan në luginën e Nilit, ku e krijuan një kulturë të re, kulturën e egjiptianëve të lashtë e cila, si duket, qe vazhdim i kulturës së Atlantidës. Në të mirë të këtyre mendimeve flasin edhe rezultatet shkencore të punës shumëvjeçare të G.Catapanos, i cili, përkrahur me këto të vërteta të shtjete, thotë: Atlantida quhej edhe Borei, d.m.th. e bardhë, nga fjala iliro shqipe: borë. Kjo fjalë përdoret te egjiptianët e lashtë në formë borea; në frëngjishtë të vjetër si bore, kurse në italishtë si borea. Nga ana tjetër borea në Egjiptin e lashtë identifikohet me sfiingën. Sfiinga në Egjipt ishte një amblemë guri, adhures i DRITËS, që e personifikonte Zotin. Prandaj Thoti, sipas gjykimit të Catapanos, nuk i takonte erës egjiptiane, por asaj të boreo-s, d.m.th., të erës së Atlantidës. Sepse Thoti konsiderohej krijues i doktrinës VERBALO - DRITËS, që u manifestua në Tokë. E DIELLI, ishte simbol i NJË PËRËNDIE, ATUM ose TEM, terma që kanë shpjegim iliro - shqip: AINA, aBROFBDORË, DGATHGFJERË, FHJETË, HKUFË, KMIRË, MGJIGJNUNUPLISPULLQ BUZË, RSTOL - ISSIXHIRSTË, RËTTË, RËTISË, IASHIMA, O ZVARANIKZ, ZHSHISH

Â Â Â

Â Â Â â€¢ AT = at = at (babë) Â Â â€¢ U = unë Â Â â€¢ M = më = mëmë Â Â â€¢ T = tatë = babë Â Â â€¢ E = e Â Â

Edhe G.Catapano është i mendimit se emri ilir rrjedh nga lirë, dhe shqiptar nga shqiponja, d.m.th. ashtu siç e shpjegon tradita shqiptare, sepse shqipja (shqiponja) e simbolizon DRITËN, THOTIN, ZOTIN. Kështu edhe hierogjifi i parë >>>, të cilin Thoti e quajti shqip AIN = IBIS = SHQIPE, e simbolizon vet THOTIN, d.m.th. ZOTIN, dhe ka këto shpjegime në shqipen:

â€¢ A = ATË, fillimi premierës; Zot! At i përjetshëm

â€¢ I = fjalë (folje) krijuese (themeluese) e fillimit: Zot krijues

â€¢ N = Æ (N = NU = në ujë) materie e parë (uji) për të gjitha krijesat; Zot i përhapjes së dashurisë.

AIN-i, pra, ishte simbol që tregonte edhe lindjen, vitalitetin e burrësrisë, i cili frymëzonte krijesën në të vertetë Thoti, me këto hieroglif, i cili qe i pari dhe më i rëndësishmi në sistemin e hieroglifëve, e simbolizoi vetveten, sepse ishte krijues i tij, pra ishte perëndi - Zot. Ky hieroglif në alfabetin e shqipes paraqitet me A.

â€¢ Hieroglifi, të cilin Thoti e quajti me fjalën shqipe BROF, me kuptim në këmbë, paraqiste tingullin e germës shqipe B. Tregon që ndrimin karakteristik të njeriut inteligjent krijuar nga periudha në pozite drejtë, me kokë lart, i cili është duke e ruajtur fuqinë lart në qiell e në mënyrë të përherëshme. Tregon se ky qëndrim është një lartëzor e vet njeriu si genie, është i përrosur. Fjala brof në shqipen e sotme ka të kuptim: Ngrihem menjëherë në këmbë. Brofi në këmbë. U ngrit (u Aq) brof.

â€¢ Hieroglifi; të cilin Thoti e quajti DORË, si simbolikë paraqiste punën e dorës së njeriut, apo të gjitha intervenimet njeriut për pronësi, me qelli që puna të jetë e begatshme e dobishme për njeriun. Ky hieroglif në shqipen mori

formë«n D.

â€¢ Hieroglifi , tË cilin Thoti e quajti GATH (GARDH), e si simbolikË paraqiste ndalesË«n - pengimin - gardhin nË« afË«rsi tË« faltores, nË« alfabetin shqip e mori formë«n G.

â€¢ Hieroglifi Â tË cilin Thoti e quajti FJERË, paraqiste shlingË«n ose neperkË«n, gjarpË«rin helmues, me kokË« tË« shtypur trajtË« trekË«ndË«shi, me dy dhË«mbË« nË« gojË« dhe bisht tË« shkurtË«r. Edhe sot e kË«saj dite nepË«rka quhet FJERË, n MalË«si, nË« dialektin gegË«. NË« shqipen mori formë«n F.

Hieroglifi , tË cilin Thoti e quajti HJETË, d.m.th. ashtu siË«s e quajnË« edhe sot arbereshË«t bishtalecin e flokË«ve, thurjen, nyjË«n, lidhjen. NË« shqipen mori formë«n H.

â€¢ Simbolin , Thoti, nË« sistemin e hieroglifëve, e quajti KUFË, d.m.th. nga shqipja KOFË (KOVË), e cila si simbolikË paraqiste enË«n ku bË«hej pË«rzierja e fuqisË« per krijimin e materies. NË« shqipen mori formë«n K.Â Â«shtË« nË« interes tË« vihet nË« pah edhe njË« dukuri. Shkronja KAF e arabishtes, jo vetË«m qË« ka ruajtur formë«n dhe shqiptimin e hieroglifit KUFË, por Â«do pjesË« (sure) e Kur'anit fillon me germë«n KAF (Â Â Â), Â«farË« supozohet se KAF at paraqesin vet Kur'anin, d.m.th fjalË«t e perË«ndisË« - Allahut.

â€¢ Hieroglifin , Thoti e quajti GJ, emË«rtim shqip i gjinje tË« femrË«s, nga i cili u lind shkronja GJ nË« shqipen. NdË«rkaq, hieroglifin Â Thoti e quajti NU, fjalË« kjo e pË«rbË«rË« nga: NË« UJE. Nga ky hieroglif doli shkronja N. Shqiptari kosovar fjalË«n NË« UJE e shqipton N'UJË« ndersa kË«tË« shkronjË« hebreji e shqipton NUM, e arabi NUN, d.m.th. nga shqipja: N'UJË«. Poashtu nË« Biblen e shenjtË« thuhet: "NË« fillim perË«ndia mori frymË« n'ujË«". Do te thotË« krijesat u krijuan nË« fillim n'uje, nË« dete. Kjo filozofi e stË«rgjyshË«ve tË« shqiptarË«ve aprovet nga shkencat bashkË«kohore. NË« tË« vË«rtetË«, hieroglifi NU simbolizonte materien e parË«, Zotin dhe pË«rhapien e dashurisË«.

â€¢ HieroglifinÂ Thoti e quajti U. nga shqipja unË«, kË«shtu qË« edhe nË« shqipen mori formë«n U.

â€¢ Thoti hieroglifinÂ quaiti PLIS, qË« nË« shqipen do tË« thotË«: tullË« copË« e madhe dheu qË« ngre pllugu kur Â«san tokË« copË« e tillË« dheu me bar, e prerË« me bel a me ndonjË« mjet tjetË«r; plisat e arË«s; plis me bar. NË« shqipen mori formë«n P.

â€¢ Sipas Thotit hieroglifi Â quhej QULL, nga shqipja: materie pa formë«, brumË«, baltË«, lloq, materie kjo qË« mund tË« transformohet me pË«rzierje nga puna e njeriut. Ky hieroglif nË« shqipen mori formë«n Q.

â€¢ Thoti hieroglifin Â Â Â e quajti BUZË, pË«r tingullin R. sepse buzË«t, me kË«tË« rast, pË«rfaqË«sonin gojË«n, respektiv buzË«t qË« bË«nin rojË«, ruanin "fjalË«n, gjuhË«n, dhË«mbË«t

â€¢ NdË«rkaq, pË«r tingullin S. Thoti pË«rdori dy hieroglifë:Â , tË cilin e quajti STOL, STOLI, dhe , tË cilin e quajti SIXHIR term ky qË« pË«rdoret edhe sot e kË«saj dite te shqiptarË«t gegË« nË« formë« singjir, apo zingjir.

â€¢ Edhe pË«r tingullin T, Thoti pË«rdori dy hieroglifë; dhe Â nga fjala shqipe TERË, me kuptim fitim.

â€¢ PË«r tingullin I dhe J Thoti pË«rdori hieroglifin , tË cilin e quajti ISË, qË« do tË« thotË« DRITË, e me kuptim: FILLIMI I JETË«S. Simbolizon DIELLIN, i cili rrezaton forcË« kreative. Shkronja I qe emË«r i parË« qË« iu dha perË«ndisË« sË« njeriut; PERË«NDIA E DRITË«S SË« PË«RHERSHME. Nga fjala ISË« doli emri; IDISË« - simbol i dritË«s. KË«shtu, pra, shkronja i te shqiptarË«t hyn nË« tingullin e fjalË«ve qË« shpreh dritË«n, bukurinË«, stolinË«. Pra kjo urtË«si ISIAKE (isiakË« = nga isË« = DRITË«), nË« arbË«rishte do tË« thotË« DRITË«.

â€¢ Hieroglifin ,Thoti e quajti ASHIM nse ASHË«R, me kuptim degË«, filiz dru i Â«sarit (i plasarit, i ndarË«). Hieroglifi nË« fjalË« paraqet veprimin ose aktivitetin e njeriut nË« natyrË«. Zaten edhe nË« gjuhË«n e sotme tË« shqipes flala ASHË«R do tË« thotË« ashkË«ll dru i vogË«l, i Â«sarË« pË«r zjarr. CopË« druri i Â«sarË« si dË«rrasa e hollË«, qË« pË«rdoret si petavË«r ose pË« tË« mbuluar Â«satinË«, pullazin. Â«tati me ashra. Â«taj (bË«j) ashra. Me fjalË« tË« tieria hieroglifi "ashË«r" i paraqiste tingujt Â«,tinguj kË«ta qË« janË« guturalË«, por tË« zhdukur te toskË«t. NË« shqip mori formë«n Â .

â€¢ PË«r hieroglifin Â Â Â , Thoti e pË«rdori shprehjen shqipe ZVARANIK ose ZHVARANIK = zvarranik i tokË«s. Simbolizonte vuajtjen e shfrenuar, por zvarraniku konsiderohej frymezim i tË«rbuar e sentimentai. Hieroglifi nË« fjalË« nË« shqipen dha tingullin Z dhe Zh.

â€¢ Kurse hieroglifin e fundit , Thoti e quajti me fjalË«n shqipe SHI. Si hieroglif paraqiste njË« liqe me ujË« tË« shiut origjinal. PË«r mË« tepË«r, jeta, vdekja, rilindja, gjithmonË« janË« tË« lidhura me ujin "NU" ose "SHI", sepse nË« "NU" krijohet jeta. Nga ky hieroglif u krijuan shkronja shqipe SH.

Â«shtË« shumË« interesant edhe dukuria e kË«saj shkronje, meqË« nË« hebraishte dhe arabishte quhet SHIN dhe forma e tyre Â«shtË« e njË«jtË« me hieroglifin SHI; "bazeni me pika tË« shiut", qË« do tË« thotË« se gjuha, kultura dhe prejardhja e shqiptarË«ve, hebrejeve dhe e arabË«ve Â«shtË« identike, si duket, Â«shtË« nga ilirË«t e lashtË«, apo nga stË«rgjyshË«t e shqiptarË«ve tË« sotË«m.

Mendimi mbi prejardhjen e njË«jtË« tË« shqiptarË«ve, hebrejeve dhe arabË«ve Â«shtË« vallË« fakt historik, apo fantazi? NË« vË«shtrim tË« pare duket si endË«rr, por nË«se merren parasysh burimet historike, kË«rkimet arkeologjike, tË« dhË«nat gjuhësore dhe Bibla e Kur'ani, atË«here mund tË« bindemi mjaft edhe pË«r kË«tË« pohim jo aq tË« zakonshË«m.

KË«to lidhje tË« shqiptarË«ve me popujt mË« tË« lashtË« tË« AfrikË«s dhe tË« AzisË« sË« AfË«rme janË« shumË« tË« hershmË« tË« hershmË« se sa Â«shtË« menduar deri tash, Â«ska tregon fakti se perË«ndia THOT (stË«rgjysh i shqiptarË«ve), e barti, pas katastrofË«s sË« AtlantidË«s, qË« ndodhi para 12000 vjetË«ve, kuLturË«n ilire - shqiptare nË« AfrikË«, sigurisht edhe nË« Azi. Kurse, para 6000 vjetË«ve Thoti e krijoi edhe sistemin e hieroglifëve nË« bazË« tË« ilirishtes - shqipes, sistem ky qË« shË«rbeu si mostË«r pË«r pË«rpilimin e sistemeve tË« tjera tË« alfabetëve, si ai i shqipes, qË« gabimisht e njohim si alfabet latin, i hebraishtes, samaritaro - palestinishtes, sirianishtes, arabishtes dhe i greqishtes! Ky fakt tregon se ilirË«t, si

stË«rgjyshË«r tË« shqiptarË«ve, nga gjuha e zakonet shtriheshin qË« moti, jo vetË«m nË« gjithË« SiujdhesË«n Balikanike, por edhe nË« SiujdhesË«n Apenine, nË« ishujt e Detit Mesdhe, Egje, ne AzinË« e vogË«l, nË« SiujdhesË«n Arabike, nË« Gadishullin e Pirinejeve. Shkurt, kultura iliro - shqiotare, Si kulturË« e qytetË«rimit tË« parË« tË« kË«tij ambienti, shtrihej nga Irani nË« lindje, deri nË« Atlantik nË« perË«ndim dhe nga Alpet nË« veri, deri nË« AfrikË«n Veriore nË« jug.

NË« kË«tË« pjesË« tË« vË«shtrimit tim - nË«nvizon Catapanoja - u demonstrua vetË«m THOTI, i cili e krijoi alfabetin hieroglifik fonetik, me ÆselË«s tË« shqipes (tË« ilirishtes - S.R.), qË« u muar pË«r Ædo hieroglif te tingulFit tË« parË«, vokali ose konsonanti, tË« qenies sË« emrit shqip kuptim ky qË« zbulon shpjegimin e sigurt, i cili nuk mund tË« mohohet:

1. QË« origjina ilire na shpie nË« kohe mË« tË« vjetra, histori kjo e cila na mahnit, apo histori qË« na shpie nË« neolit (koha e re e gurit). Ndoshta origjina e civilizimit neolitik fillon me zhdukjen e AtlantidË«s (para 12000 vjetË«ve), epokË« kjo qe solli nevoja«n e krijimit tË« THOT-it nË« Egjipt, si mË«nyrË« e shpjegimit tË« fillirnit tË« punË«s.

2. Ky studim, si pohim i sË« vË«rtetË«s, korrigjon datË«n e historisË«, korrologjisË« (disciplinË« qË« studion ndarjen gjeografike), etnologjisË« dhe filologjisË«.

3. Rishikimi i Thotit zgjeron kufijt e shkencave qË« deshË«m s'deshË«m ndikon nË« metafizikË«n e cila ÆshtË« me rendË«si pË«r njeriun dhe njerË«zimin sepse arrihet rishtazi nË« kuptimin e mendimit sË« ndjenjË«s sË« tË« vË«rtetË«s pË«r jetË«n qË« ÆshtË« vË«rtet natyre shpirtË«rore, ÆshtË« erË« e vË«rtetË« e shkË«lqimit tË« lavdishem tË« DRITË«S SË« PARË«, pË«rfundon Catapano.

Rezultatet shkencore tË« arkeologË«ve anglezË«, amerikanË«, gjermanË« dhe turq (J.E. Gauter mË« 1894, R. Campbell - Thompson mË« 1910, E. Pitard mË« 1927, Kurt Bittel mË« 1831, Shevket Aziz Konsu, KiliË« Kokten, Enver Bostanci, Muzaffer Shanyurek, Fikret Ozansoy, qË« nga viti 1936 e tutje, Halet Ætambel John Brandwood mË« 1968, etj.) pasqyrojnË« nË« mË«nyrË« plastike nË« veprat e tyre ketË« ÆË«shtje. Sipas mendimit tË« kË«tyre dijetarË«ve kuptojmË«:

-se vala e parË« e furishme e dyndjes sË« hititË«ve tË« cilË«t pË«rfaqË«sonin, njË« fis tË« veË«santË« tË« ilirË«ve, ose i takon njË«rit nga fiset e shumta tË« dardanË«ve, u shpË«rngulË«n, kuptohet nË« disa faza nga Ballkani i EpË«rm, apo nga Dardania, kah brigjet perË«ndimore dhe veriore tË« Detit tË« zi, kah Kaukazi pË«r nË« Anadollin Qendrore;

- se kjo shpË«rngulje u bË« nË« kohË«n e paleolitikut, mezolitikut, neolitikut dhe halkolitikut;

- se hititË«t e sollË«n teknologjinË« e xehetarisË« dhe tË« metalurgjisË« nga Ballkani nË« Anadoll;

- se kah 2000 - vjetshi para e.s. filloi periudha historike nË« Anadoll, e cila nga shkencË«tarË«t u quajt "periudhË« e hititË«ve" (2000 - 700 parae.s.);

- se nË« shekullin XII para e.s. pË«rmenden tre perandorË« me emrin Arnuvanda I,II,III, prej tË« cilit emË«r si duket, u krijua, sipas ligjit tË« metastezË«s, njË«ri nga siononimet pË«r shqiptarË«t - arnavudË«;

- se nË« vitin 3000 para e.s. shkaktohet; vala e dytË« e furishme e dyndjes sË« ilirË«ve dardanË«, prej tË« cilË«ve u krijua Troja, dhe me emrin e dardanË«ve u emË«rtuan: njË«ra derË« e TrojË«s Dardanos. ngushtica detare mes Anadollit dhe tË« Ballkanit - Dardanelet, dhe njË« qytet Dardania apo Dardanos nË« veri tË« TrojË«s.

- se m; 1200 para e.s. ndodh vala e tretË« e dyndjes sË« ilirË«ve frigas nga Dardania e Ballkanit, prej tË« cilË«ve u krijua MbretË«ria Frigase (750 - 546 para e.s.) nË« Anadollin PerË«ndimor;

- dhe se, me sa duket, nga koha e dyndjes sË« hititË«ve daton historia e njË« krahine nË« Kaukaz, e cila quhej nË« kohË«n antike ALBANIA, kurse banorË«t e saj albanË«, sigurisht nga emri i njË« fisi tË« ilirË«ve tË« Ballkanit, tË« cilË«t quheshin albanË«.

Tani pË«r tani do t'i vË« nË« pah edhe disa fjalË« hitite qË« kanË« lidhje me shqipen e sotme, fjalË« kË«to qË« janË« zbuluar nË« plisat (tullat) e pjekura, tË« cilat kanË« shË«rbyer si mjet pË«r tË« shkruar, me shkronjat e veta karakteristike kunjore dhe hieroglifike.

NË«=Ë taniË AshtË =Ë asht-iAta=ati, babaMaje=Ë ngritje, rritjeMatË =Ë mas, matjeNjoj=Ë njohWit=Ë vit-iAne=Ë anË«, -aGjun=Ë riQend=Ë qindili=Ë yll-i, zotiBaitË =Ë oborr, -iEt=Ë etj:e,-a; etjejeLule=Ë Æ lul:e,jaEst=Ë Æ shtË«Dor=Ë dorË«Gurta=Ë kala, fortifikatË«Mial=Ë mjalTË«Wesha=Ë veshj:e,-aMiel=Ë miell,-iShur=Ë ranË«, ranishtË«Urim=Ë urim,-iTurija=Ë turi,-riNakt=Ë natË«Ara=Ë tË« lashtatSojoti=Ë sit:Ë«, -aShkal=Ë shpoj, shË«rthejHurË =Ë uri.-aLeiht=Ë lehtË« (i,e)Lissi=Ë lis,-i,sh.-a

Sipas G. Catapanos edhe vet Moisiu e ka folur shqipen e Thotit dhe se emri hebrej- jevrej, pË«r izraelitË«t rrjedh nga shqipja iliro hitite: JHVE = TI JE VET: JE VE(T). H e cekur, nË« hebraishten e vjetË«r ÆshtË« shqiptuar edhe si E.

Disa historianË« arabË« mendojnË« se shqiptarË«t dhe arabË«t kanË« prejardhje tË« pË«rbashkË«t qysh nga kohË«t mË« tË« hershme. Kurse Elvia Ætebleiu (1611 - 82) vË« nË« pah se nga fisi Kurejsh, nga i cili rrjedh Muhamedi, profeti i islamizmit, rrjedhin edhe shqiptarË«t. MirË«po, origjinË«n e pË«rbashkË«t tË« shqiptarË«ve dhe tË« arabË«ve, nË«se kË«to pohime kanË«

bazë « shkencore, duhet kërkuar qysh nga koha e lashtë ilire, së paku para 4000 vjetëve, d.m.th. qysh nga koha e profetit Ibrahim, prej të cilit, thuhet në botën arabe e hebreite, rrjedhin arabët dhe hebrejt. Ndërsa Willy Borgeaud-i thotë se palestinezët (filistinët) kanë emër ilir, dhe se Argolida dhe Elida në Greqi janë vatra të rëndësishme ilire në pjesën e Mesdheut. E sipas mendimit të Faik Reshit Unatit, palestinezët (filistinët) u tërhoqën nga Kreta për në Palestinë rreth vitit 1200 para e.s. Palestinezët ishin banorë të ish qytetit ilir Paleste - Palasa e sotme në Himarë.

Në fund do t'i vë në pah edhe disa konstatime të Giuseppe Catapanos lidhur me lashtësinë e gjuhës shqipe. Sipas tij, kërkimet e ndërgjegjshme apo studimi komparativ i gjuhëve të vjetra llojlojshme, na shpjen te "ESKUERA" baskisht (E - SHKUERA, që në shqipen do të thotë gjuhë e shkuar - e kaluar), d.m.th. na bien te shqipja, hititishtja, hebraishtja, arabishtja, arameikishtja (gjuhë semite për mëndimore e folur në kohën e lashtë në Siri, Mesopotami, Palestinë) dhe koptishtja - gjuhë liturgjike e krishterëve Egjiptit, që do të thotë gjuhë e THOTIT.

Këtë dhe dëshmojnë edhe faktet që vijojnë:

- Shprehja PAN - AMEN, përmbëhet nga Zoti Amon, emër i përmbërës nga fjalët shqipe:

A = AT = babë

M = Më = mëmë

ON = Onë = Yn = Yni (joni)

-mos të harrohet se Është NJË ZOT

Kjo shprehje përdoret të gjithë popujt dhe në të gjitha gjuhët në dy forma: AMEN ose AMIN.

- THOTI, që Është atribut i të gjitha shkencave antike, nga Nili e shtriu dritën në gjithë botën, sepse Egjipt u krijua civilizimi i përparuar.

- Prania e ilirëve në Egjipt mund të datohet para 12000 vjetëve, peridhë kjo që përputhet me zhdukjen e Atlantidës, e cila u përshkrua nga Platoni në dialogun e "TIMEO"-s dhe të "CRIZIA"-s.

-Shqipja flitej para 12000 vjetëve, jo vetëm në tokën e Nilit, por edhe gjetiu, duke qenë se:

1. Iliristja ishte shumë më e vjetër se sa që mendohej deri më sot.

2. Kultura e lashtë e POPULLIT TË LIRË (ilir) në Egjipt ishte e vjetër, së paku 12000 vjet.

- Emri POSEIDON, emërtim i zotit të deteve dhe të tërmeteve i cili që vëllau i Zeusit (ZOTIT), shpjegohet me shqipen: PO SI - E - DON = me kuptim: shumë e dëshiron.

- Emri FARAON, me kuptim I NJERËZISHËM, poashtu rrjedh nga shqipja: FARA - JONË.

- THOTI Është lajmëtar i perëndive.

- THOTI konsiderohet gjithashtu si personalitet më i ditur, "më i urti prej tërëve" i të gjitha kohëve më të vjetra, nga doktrina e të cilit dolën fillet e mëdha të humanizmit, sikurse RAMA, KRISHMA, MOISIU, ORFEU, PITAGORA, PLATONI, të gjithë: lajmëtarë, sub velo, të DRITËS SË ARDHSHME, ekzistues të përherëshëm, DIVIN LOGOS FIGLIO di DIO (ARSYEJA HYJNORE BIRIT TË ZOTIT), që do të mëshërohej për Ëlirimin e njeriut dhe shpëtimin e botës.

THOTI Është themelues i religjionit të DRITËS dhe i shkencave sekrete (okulte) të mistereve dhe Është gjithashtu në përjithësi shpikës i shkrimit.

Prandaj, bazuar në shënimet e sipërshënuara mund të konkludohet:

- se pellazgët - ilirët ishin stërgjyshëm të shqiptarëve;

- se pellazgët - ilirët, me emra të ndryshme, d.m.th. me emra të fiseve pellazgo - ilire (gegë, toskë, albanë, arbër, arnautë, dardanë, maqedonë, hetitë a hititë, trojanë, ejiptianë, etruskë, etj. etj.) jetonin në një sipërfaqe shumë më të gjerë në tri kontinente: në Evropë, Afrikën Veriore dhe në Azi, deri në Iran dhe Indi;

- se iliristja - shqipja, si degë më e vjetër e familjes së gjuhëve indoevropiane, Është Ëselësi i qytetërimit njerëzor
- se nga gjiri i ilirëve dolën shumë perëndi, profetë, perandorë e dijetarë;

- se stërgjyshëm të shqiptarëve, pellazget-ilirët, me kulturën e tyre të lartë kontribuan jo vetëm në civilizimin e popujve tjerë, të cilët i sundonin, por, me anën të vetë asimilimit, kontribuan në krijimin e shumë kombeve dhe kulturave (feve, gjuhëve, shkrimeve) të veçanta në tri kontinente;

- se shkatërrimi i pellazgëve - ilirëve shumë dhe të kulturuar u shkaktua jo vetëm nga katastrofat natyrore, por edhe nga luftat e brendshme që u zhvilluan mes fiseve të tyre, lufta kjo që vazhdoi, tradicionalisht, deri në ditët tona;

-se nga bërthama e pellazgëve - ilirëve shumë të lashtë - vetëm shqiptarët mbetën pa u shkrirë në popuj apo

kombe tã« tjera - nã« grekã«, hebrej, arabã«, italianã«, austriakã«, sllavã« tã« jugut, turq, etj.;

- se vetã«n gegã«t, nã« njã« masã« tã« konsiderueshme, e kanã« ruajtur shqiptimin e ilirishtes - shqipes sã« lashtã«;

- dhe se fjalã«n vendimtare, pã«rkitã«i me ã«shtjet e shtruara, duhet ta japin, nã« radhe tã« parã«, filologã«t, arkeologã«t dhe etnologã«t.

Â Â E shkruajti: Prof. Skender RIZAJ

Â

MINORITETET: E tashmja dheÂ e ardhmja

(Raport i GSHDNJ mbi situatã«n e pakicave nã« Shqipã«ri)

Â Tã« pã«rjashtuar, tã« mbajtur larg vendimarrjes, qeverisjes, arsimit, ata mã« nã« fund janã« zgjuar. I pã«rkasin shtresã«s mã« tã« varfã«r tã« shoqã«risã« dhe me gjithã« dã«shirã«n e mirã« pã«rã« t u bã«rã« pjesã«, mbetenã« jashtã« saj. E po kã«sh banojnã« nã« periferi tã« qã«ndrave tã« banuara, tã« varfã«r, tã« zhurmshã«m dhe tã« ndjekur kudo nga fjala jevg, e cila merri ngjyrimet tã«Â ndryshme nã« bazã« tã« krahinã«s ku jetojnã«. Behar Sadiku, kryetar i shoqatã«s sã« Egjyptianã«ve tã« Shqypperis shprehet se duam apo nuk duam ne mazhuranca, jemi apo jo tolerantã«, ata ekzistojnã«. Dhe jo vetã«m kaq, por janã« pikã«risht ajo shtresã« e cila bã«n punã«t mã« tã« vã«shtira nã« tã« gjitha sferat. I gjen duke pastruar kalimet e ujrave tã« zeza, duke fshirã« rrugã«t ngado, duke hapur kanale e me radhã«. Nã« fakt duket e habitshme, ata ngatã«rrohen shpesh me romã«t, por nuk e pranojnã« njã« gjã« tã« tillã«. Janã« dy fise krejt tã« ndryshme, tã« cilã«t janã« vendosur nã« Shqipã« nã« periudha tã« ndryshme. Ndã«rkohã« qã« Romã«t i pã«rkasin qytetã«rimit indian, Egjyptianã«t e Shqipã«risã« kanã« ardhur nga njã« vend mã« i afã«rt nã« Mesdhe, Egjypti. Ata janã« vendosur nã« Ballkan shekuj mã« parã«. Kã«shtu thonã« kujtimet e tã« parã«ve tã« tyre.

Egjyptianã«t e Shqipã«risã« janã« tã« vendosur kryesisht nã« jug dhe nã« qã«ndã«r tã« vendit, aty edhe klima ka qenã« mã« butã«, ndã«rkohã« qã« nuk mungojnã« as nã« veri dhe sidomod nã« Shkodã«r. Nã« sistemin socialist pati njã« lloj kujdesiã« kundrejt tyre, dhe pikã«risht nã« atã« kohã« ata arritã«n tã« shkolloheshin, tã« bã«heshin artistã«, piktorã«, muzikantã«, mã«sues, stomatologã«, madje edhe nã« rangje drejtorã«sh. Nã« 10 vjeã«sarin e fundit gjithã« ajo pã«rpjekje pã«r intergrim ã«shtã« zhdukur. Madje edhe ata qã« dikur respektoheshin, janã« zbritur nã« detyra apo janã« pushuar nga puna. Gjatã« kã«saj kohe Shoqata e Egjyptianã«ve tã« Shqipã«risã« dhe ajo ?Vlazã«rimi? kanã« bã«rã« njã« punã« studiuese pã«r tã« treguar qã« prejardhja e tyre ã«shtã« pikã«risht nga Egjipti. Â Â Ndã«rkohã« qã« shteti shqiptar ngre si arsye pã«r tã« mos klasifikuar si minoritet pasi ata kanã« humbur gjuhã«n , prej tyre ngrihet me tã« drejtã« njã« pyetje, nã«se nuk jemi Egjyptianã«, ã«sfarã« jemi? Shqiptarã« jo sigurisht qã« jo! Fakti qã« ata kanã« mbetur jashtã«shoqã«risã« duket si i lã«ndon, irriton dhe jo rradhã« nã« biseda ndihen edhe tone agresive. ã«shtã« e njohur edhe nga historia qã« zanati i farkã«tarit u pã«rket Egjyptianã«ve ata e sollã«n dhe e kultivuan nã« Shqipã«ri. Deri nã« vitet 30 ata ishin tã« vetmit qã« punonin hekurin, janã«ã« pikã«risht ata qã« kanã« bã«rã« armã«t e luftã«s edhe pã«r Pashain e madh tã« Janinã«s, Ali Pashã« Tepelenã«n kã«shtu nã« sistemin socialist punonin nã« uzina dhe ishin mjeshtra nã« prodhimet e hekurit. Njihen pã«r kulturã«n e tyre muzikore dhe nã« shekuj kanã« nxjerrã« mjeshtra. Janã« njã« sã«rã« njerã«zish qã« i pã«rkasin kã«saj shoqã«rie qã« sot j, artistã« tã« mã«dhenj, tã« njohur veã«shterisht muzikantã«, tã« tillã« si :Mentor Xhemaili, Petrit Lulo, Bujar Qamili, Vllezã«rit Qerimi, Laver Bariu e tã« tjerã«.

Â Â Egjyptianã«t citohen nã« burime tã« ndryshme historike1. Fjalori i fretã«rve jezuitã« tã« Shkodrã«s, botuar nã« fillim tã« shekullit tã« XX ?Evgjitã«t janã« popullatã« e ardhur nga Egjipti, besimi i tyre ã«shtã«Â muhamedanizmi2. Fjalori enciklopedik i Gjuhã«s Shqipe (botuar nga Akademia e Shkencave): ?Evgjit-popullatã« e vendosur nã«pã«r qytetet e Shqipã«risã« e nã« Ballkan, qã« populliã« origjinã«n e tyre e lidh me Egjiptin?.3. Sami Frashã«ri: ?Njerã«zit nã« Shqipã«ri janã« 2 milionã«, nga tã« cilat njã« milionã« e gjashtã«qind mijã« shqiptarã« dhe katã«rqindmijã« janã« grekã«, bulgarã«, vllhã« dhe evgjitã«.4. Historiani Zija Shkodra nã« veprã«n ?Esnafã«t shqiptarã«?, fq 52, kur shkruan pã«r formimin e qytetã«ve shqiptare nã« mesjetã« thotã« ??ishin dhe jevgjit jo shã«titã«s, magjypã«t me origjinã« nga Egjipti?5. Professor Arben Puto nã« njã« studim tã« tij: ?Mbi ã«shtjet e minoriteteve nã« Shqipã«ri?, veã«son nga minoritetet e tjera minoritetin Egjyptian.6. Studiuesi anglez Stuart Menn thotã«: ?evgjitã«t mohojnã« ã«sdo lidhje me romã«t. Traditat e tyre tregojnã« pã«r njã« origjinã« afrikame?. Polita Sociale Egjyptianã«t zakonisht jetojnã« nã« lagje tã« veã«santa ne qytet ku janã« instaluar. Qytetet mã« tã« mã«dhenj, ku egjyptianã«t banojnã«, janã« Gjirokastra, ata banojnã« nã« lagjen Grapã« nã« Fier, nã« Korã«sã« nã« lagjen e quajtur Sektori 5, nã« Leskovik, nã« Elbasan nã« lagjen ?Beqir Dardha?, nã« Shkodã«r nã« lagjen ?Liria?, ne Tiranã« nã« lagjet Brrakã«, nã« Vlorã« nã« lagjen Llonxhã«, ne Lezhã«, ne Kukã«s e me radhã«. Njã« pjesã« e tyre i pã«rkasin fesã« myslimane, ndã«rsa ata qã« jetojnã« ne korã«sã«, Leskovik janã« ortodokse. Pã«r ekzistencã«n e tyre tã« hershme ã«shtã« folur shumã«. Fakti qã« ata kanã« ardhur shumã« shekuj pã«rpara pã«rshkruhet edhe nã« Kanunin e Maleve tã« Dibrã«s i cili ã«shtã« mã« i vjetã«r se Kanuni i Skã«nderbeut, pikã«risht aty, ã«shtã« folur pã«r egjyptianã«t.

(Foto:-Majtas-Rësul Duro i shoqatës së Egjiptianëve,Korësë me Arben Kosturi dhe Kujtim Shabani) Njeri prej ligjeve shpjegonte se Aşdo katund kishte xhipin e vet i cili punonte hekurin, për të bërë armë të bujqsisë. Megjithatë duke ju referuar kështu Kanuni shifet se edhe pse pjesë e shoqërisë ata ishin për bujqësi, nëse një xhip vritej familja e tij nuk i merrte dot hakun, ndërkohë që atë duhet të ia merrte katundi, po kështu edhe në dasma ata nuk kishin drejtë të shkonin krushq edhe pse mund të merrnin pjesë në të. Ndërkohë ajo që mungon në të vërtetë nuk është emri i tyre, as prejardhja, as ngjyra e lëkurës. Behar Sadiku shprehet se shteti nuk ka asnjë lloj politike për këto shtresë të shoqërisë, se ata jetojnë në lagjet më të varfra, nuk marrin asistencë dhe po kështu nuk kanë mundësi të tjera punësimi dhe arsimimi. Në përshkollë të mijës të tyre mezi pranohen, ose nuk pranohen fare. Pikërisht në fillim shekullin e 21 Shqipëria kthehet në një shtet racist. Nuk bëhet fjalë për lergësi apo zona periferie. Pikërisht në shkollën ku Behar Sadiku jep mësim, një klasë e tërë është e mbushur vetëm me fëmijë jevgj. Është një geto në mes të Tiranës. Ajo për të cilën dyja shoqatat janë të shqetësuara është mungesa e politikave të shtetit për të ingranuar një jetë edhe këto kategori. Sadiku shprehet se mund të ketë edhe projekte për ketë shtresë, por ata vetëm nuk marrin vesh asgjë. Behar Sadiku mund të merret edhe si pikë reference me atë që po ndodh me këta njerëz, ai dikur ka punuar si pedagog në Institutin e Lartë të Arteve në Dega të Pikturës, më vonë është zbritur në shkollë të mesme dhe aktualisht punon si mësues vizatimi në shkollën të vjetër të Ramazan Jarani. Ndërkohë që herë pas here ka një zgjim të opinionit publik, ai fashitet shpejt. Për të qenë të barabartë duhet një mundësi. Në këto momente ka saj kategori të nevojitet një start. Ajo që nuk e dëgjon, por e ndjen në bisedat me ta është vetëm një shprehje: ?Na llogarisni edhe ne?. Rekomandime-Problemi i Egjiptianëve të Shqipërisë është një ndërrim të vjetrit dhe ndërkohë më pak të trajtuarit në aspektin politik, ekonomik e social. Kjo popullsi jeton prej dhjetra vjetësh mes shqiptarëve, por vë shtirësisht e intergruar me ata. Për rëpkje të bërë në të shkuarën për të dhënë një status egjiptianëve kanë dështuar për shumë arsye që lidhen me vullnetin për të ndihmuar, reagimin e popullsisë shqiptare, mundësitë ekonomike të shtetit dhe vetë që ndrimin e saj popullate ndaj tentativave për të intergruar në shoqërinë shqiptare. Ë Problemi kryesor i egjiptianëve të Shqipërisë është ai ekonomik i shoqëruar megjithatë nga një numur paragjykimesh të natyrës racore që egzistojnë në gjirin e shoqërisë sonë. Duket se të dyja këto Aşshtë stimulojnë dhe mbajnë gjallë njëra-tjetrën. Në rradhë të kjo popullsi vuan pasigurinë ekonomike dhe varfërinë. - Një nivel i lartë papunësie vihet re në rradhë të egjiptianëve dhe kjo sjell varfëri masive në lagjet ku ata banojnë. - Nga ana tjetër, ky grumbullim i tyre në zona të caktuara të qyteteve dhe fshatrave, dëshmon indirekt se ata nuk janë pranuar nga pjesa e popullsisë. Gjithashtu- Një problem i madh që është shfaqur sidomos në dhjetë vjetët e fundit, është mosnjohja e Egjiptianëve si një komunitet etno-kulturor nga shteti shqiptar. - Kjo e vëshon komunitetin Egjiptian, dukshëm nga maxhoranca e shoqërisë shqiptare. Të që në të ndryshe, është kthyer në një diskutim të lodhshëm për këto komunitet, i cilin ka asnjë mbrojtje dhe ndihmë nga shqiptarët. - Integrimi i tyre në jetën shoqërore duket se mbetet një sfidë e komplikuar për institucionet e shtetit, shoqërinë civile dhe mediat. - Propozohet që së pari të nxitet shteti shqiptar, që të formulojë politika dhe strategji konkrete, për integrimin shumëplanësh të egjiptianëve në shoqërinë tonë, konform parametrave normale të vendit dhe ligjeve ndërkombëtare. - Më shumë vende pune, më shumë për krahje sociale, më shumë bursa studimi dhe të drejta për të arsimuar, më shumë mundësi për ruajtje gjuhën dhe kulturën e tyre, këto duhet të jenë drejtimet në të cilat duhet fokusuar. - Paralelisht me këtë, shoqëria civile dhe mediat duhet të angazhohen konkretisht për të luftuar dhe në perspektive, për të shembur, murin e lartë të paragjyqimeve që i ndajnë egjiptianët nga pjesa tjetër e popullsisë. Ë